

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

REDACTIE: RIDDER RENÉ VICTOR, HOOFDREDACTEUR
E. BOONEN, C. CAENEPEEL

REDACTIEADRES: PROF. MR. RIDDER RENÉ VICTOR, BRITSELEI 40, 2000 ANTWERPEN

VORMING EN SELECTIE VAN MAGISTRATEN *

Het vraagstuk van de recrutering van magistraten, leden van de rechterlijke macht, staat meer dan ooit in het brandpunt van de belangstelling. Het heeft reeds aanleiding gegeven tot een zeer uitgebreide literatuur en wordt trouwens op zeer uiteenlopende manieren besproken.

Als men de recruitersvoorwaarden van de magistraten, zoals zij thans in de wet zijn bepaald onderzoekt, dan blijkt dat de voorwaarden tot drie hoofdvereisten herleid kunnen worden: minimumleeftijdsgrens, diplomavereiste en een minimum aan praktische ervaring.

Als wij nu daartegenover de meestal geuite kritiek onder ogen zien, stellen we vast dat hoofdzakelijk worden beklemtoond, enerzijds het gebrek aan vorming van de kandidaten en anderzijds de willekeur waarmee de keuze wordt uitgeoefend. Onder willekeur wordt verstaan zowel het gebrek aan degelijke voorlichting van de Regering betreffende de verdiensten van de gegadigden als de invloed van de politieke overwegingen.

Meestal wordt hierbij aangevoerd, dat België het enige land is waar aan dit vraagstuk zo weinig aandacht wordt besteed en waar zo weinig vereisten voor de recrutering worden gesteld. In alle andere landen zouden de vereisten veel strenger zijn en zou de aanwerving dan ook meer waarborgen bieden.

Misschien is het dan ook niet van belang ontbloot even na te gaan hoe de buitenlandse instellingen eruitzien, om ze beter te kunnen beoordelen, en eventueel aan de hand van de ondervinding die elders werd verkregen, in ons stelsel wijzigingen aan te kunnen brengen.

Mag ik echter in dit verband beklemtonen, dat men met verbazing moet vaststellen hoe lichtvaardig de vergelijking met het buitenland wordt gemaakt,

terwijl de kennis van de stelsels in de buurlanden buitengewoon oppervlakkig blijkt te zijn. Hier kan nog aan worden toegevoegd, dat, ondanks de op het eerste gezicht betrekkelijk ruime recruitersvoorwaarden, de waarde van de rechtspreking hier te lande helemaal niet beneden het peil van die in de buurlanden ligt en dat datgene wat de leden van de Belgische rechterlijke macht presteren, vergeleken bij wat hun collega's uit de buurlanden tot stand brengen zeker niet te onderschatten is.

Een en ander mag wellicht niet uit het oog worden verloren, wanneer men het vraagstuk met de vereiste kritische geest wil onderzoeken. We zullen het derhalve eerst vanuit het oogpunt van het vergelijkend recht bespreken, en vervolgens de in ons land bestaande toestand verder bekijken en de verbeteringen die ingevoerd zouden kunnen worden, nagaan.

Vergelijking met de stelsels in drie buurlanden

I. Frankrijk

Als men de Franse rechterlijke instellingen met de onze vergelijkt, dan mag niet vergeten worden dat er in Frankrijk geen rechterlijke macht bestaat. De Franse rechterlijke instellingen maken deel uit van de uitvoerende macht en staan dan ook rechtstreeks onder het beleid van de Regering. Al doen de leden van de rechterlijke instellingen aldaar ongetwijfeld plichtsbewust een zeer grote inspanning om zo onafhankelijk mogelijk te zijn, toch doet de invloed van het gezag zich gelden en de werking van de instellingen die met de aanwerving van de toekomstige magistraten belast worden, moet dat als uitgangspunt nemen.

De recrutering van de toekomstige magistraten en de organisatie van de bevordering en van de doorlopende opleiding berusten bij twee belangrijke instellingen, die een uitgesproken bestuurlijk karakter hebben: de Nationale School voor de Magistratuur (Ecole nationale de la magistrature) en

* Preadvies uitgebracht voor het XXVIIe Rechtscongres, ingericht door de Vlaamse Juristenvereniging te Leuven op 15 mei 1976. De andere preadviezen verschenen in nr. 36-37. In nr. 41 verschijnen de gehouden toespraken, het algemeen verslag, de resoluties der verschillende secties en de verslagen van de bijzondere werkgroep over de associatie tussen advocaten en notarissen.

de Hoge Raad voor de Magistratuur (Conseil supérieur de la magistrature).

We zullen hier hoofdzakelijk over de eerste instelling handelen, omdat we de gelegenheid kregen die instelling ter plaatse te bestuderen.

De school is een openbare instelling, die door een Decreet van 22 december 1958 tot stand kwam en onder de voogdij van het Ministerie van Justitie staat. De bedoeling was een instelling in het leven te roepen die te vergelijken zou zijn met de "Ecole nationale d'administration", die zoals men weet een zeer hoge standing geniet en bij de opleiding van toekomstige hoge ambtenaren een grote rol speelt.

De school is te Bordeaux gevestigd en betreft aldaar een zeer modern en functioneel ingericht gebouw. Ze staat onder het beheer van een raad van zestien leden, onder wie de eerste voorzitter van het Hof van Cassatie en de procureur-generaal bij dit Hof, respectievelijk als voorzitter en onder-voorzitter.

Het dagelijks beheer wordt waargenomen door een directeur, die een magistraat is. De directeur wordt bijgestaan door een staf van "maîtres de conférences", die ook magistraten zijn. Zowel de directeur als zijn medewerkers worden slechts tijdelijk aangesteld. Meestal blijven ze slechts vier of vijf jaar in de school.

De school heeft twee opdrachten: de opleiding van de toekomstige magistraten en de doorlopende vorming van de magistraten die hun ambt uitoefenen.

Om tot de school te worden toegelaten moet men geslaagd zijn voor een vergelijkend examen, hetzij na het diploma van licentiaat in de rechten te hebben behaald, hetzij na reeds een benoeming tot ambtenaar te hebben gekregen, zelfs indien men geen houder van het diploma van licentiaat in de rechten is. Dit laatste geval is vrij uitzonderlijk.

Het examen gaat over de algemene vorming en de juridische kennis (burgerlijk recht, strafrecht, administratief recht).

Op een duizendtal examinandi slagen er per jaar een tweehonderdtal. De selectie berust vrijwel uitsluitend op de uitslag van het examen. Er wordt geen of weinig rekening gehouden met de persoonlijke eigenschappen van de kandidaten.

De geselecteerde kandidaten worden tot "*auditeur de justice*" benoemd. Zij hebben de hoedanigheid van staatsambtenaar, worden beëdigd en bezoldigd. Zij gaan de verbintenis aan het programma van de school te volgen en gedurende tien jaar in dienst van de Staat te blijven. Het onderwijs is kosteloos, tenzij wanneer de betrokkene de dienst van de Staat vóór het tiende jaar verlaat.

Gedurende tien maanden volgen de auditeurs de justice het onderwijs van de school (van 1 februari tot 31 oktober). Dit is geen universitair onderwijs

doch een inleiding tot het gerechtelijk leven. Het onderwijs wordt in kleine seminariegroepen van tien à vijftien studenten verstrekt.

Samenvattend onderscheidt men:

a. een reeks praktische studies gewijd aan de grote richtingen van het gerechtelijk leven: werking van de gerechten, van het openbaar ministerie, van de griffie, van de jeugdrechtbanken enz. De magistraten "*maîtres de conférences*" hebben de leiding van die studies;

b. een reeks onderwerpen die de auditeurs de justice moeten behandelen en waarvoor ze zelf de documentatie moeten verzamelen in binnen- of buitenland, en waarover ze een scriptie moeten opstellen. Reiskosten worden door de school betaald;

c. vooraanstaande personaliteiten komen voordrachten geven over onderwerpen zoals beroeps-plichtenleer, boekhouding, informatica enz.;

d. er zijn drie stages van vijftien dagen elk, dus samen zes weken, o.m. bij de politie, in een straf-richting, een onderneming, een verpleeginrichting.

Bij het beëindigen van deze eerste periode wordt de beoordeling van elke auditeur de justice in de vorm van punten bepaald en deze punten worden later bij de cijfers voor de stage en het eindexamen gevoegd.

Na negen maanden schoolbezoek begint een stage van twaalf maanden in de hoven en de rechtbanken.

In elk rechtsgebied is er een stagedirecteur, die de stagiairs moet volgen. Hij wordt in deze taak door adjunct-stagedirecteurs bijgestaan. Elke stagiair staat aldus voortdurend onder toezicht. De stagedirecteurs en hun adjuncten zijn magistraten.

Als stagiair heeft de "*auditeur de justice*" geen beslissingsmacht, maar hij staat de leden van de hoven en rechtbanken zowel van de zetel als van het openbaar ministerie bij. Hij woont de debatten en de beraadslaging bij, mag aan de bespreking deelnemen, doch heeft vanzelfsprekend geen stemrecht. Hij maakt eindvorderingen op en mag conceptvonnissen opstellen, de onderzoeksrechter bijstaan, verhoren afnemen, maar steeds onder de verantwoordelijkheid van de magistraat die hij bijstaat.

De stage wordt ingedeeld in: drie maanden in een parket, twee maanden in een tribunal de grande instance, een maand in een tribunal d'instance, twee maanden bij een onderzoeksrechter, zes weken bij een jeugdrechter, en vijftien dagen bij een "*juge de l'application des peines*".

Bij het beëindigen van de stage doen de stagedirecteurs een becijferde beoordeling van elke stagiair aan de school toekomen.

Na die twaalf maanden komt het examen. Het wordt afgelegd voor een commissie die helemaal onafhankelijk van de school is en wordt voorgezeten door een magistraat van het Hof van Cassatie.

Al de punten worden samengeteld en de auditeur die op het totaal de helft van de punten niet be-

haald heeft, wordt niet gerangschikt. Bij uitzondering kan hem toegestaan worden hetzij het schoolonderwijs, hetzij de stage opnieuw te volgen.

Niet gerangschikte kandidaten wordt de gelegenheid gegeven als beambte in een griffie te treden. Praktisch zijn deze gevallen zeldzaam.

Zodra de rangschikking is opgemaakt mogen de auditeurs hun toekomstig ambt onder de openbare plaatsen kiezen. In dit ambt zullen ze dan benoemd worden. Ze moeten echter eerst nog een laatste stage vervullen.

Gedurende twee maanden gaan ze inderdaad een "stage de préaffectation" volgen in het ambt dat ze gekozen hebben, meestal echter niet in het gerecht waar de benoeming zal geschieden.

Na die stage wordt de "auditeur de justice" in zijn nieuw ambt benoemd. Tijdens zijn eerste vier jaren ambtsuitoefening moet hij nog ten minste vier maanden vervolmakingsopleidingen volgen. De nieuw benoemde magistraat zal zijn loopbaan in de rechterlijke instellingen doorbrengen. Zijn benoemingen, bevorderingen en verplaatsingen zullen van de Regering afhangen. De Hoge Raad voor de Magistratuur zal evenwel moeten adviseren. De president van de Republiek is voorzitter en de minister van Justitie is ondervoorzitter van de Raad.

II. Bondsrepubliek Duitsland

We hebben in verband met de Bondsrepubliek Duitsland zeer nuttige en betrouwbare inlichtingen gekregen zowel van magistraten als van universiteitsprofessoren en hoge ambtenaren van de Bondsregering en van het land Nordrhein-Westfalen.

Uiteraard moet rekening gehouden worden met de federale inrichting van het land. Er zijn regels die van land tot land verschillen. Men maakt onderscheid tussen enerzijds de universitaire studie en de stage, en anderzijds de benoeming van de magistraten.

A. De universitaire studie en de stage

1. Universitaire studie

De rechtsstudie omvat ten minste zeven semesters, waarvan er vier aan een Duitse universiteit gevolgd moeten worden, de rest van de studie mag ook in het buitenland plaatshebben. De meeste studenten volgen echter tien semesters.

Na zeven semesters mag de student zich voor het eerste examen aanmelden: Erste Staatsprüfung. Er is elke maand een examen zitting, zodat de student zich mag aanmelden als hij oordeelt dat hij klaar is. Hier mag beklemtoond worden dat het examen niet voor een universiteitsjury wordt afgelegd, doch voor een examencommissie die door de Staat wordt samengesteld.

Het examen bestaat uit drie delen:

a. Een verhandeling van ongeveer 50 à 60 blz. die thuis wordt voorbereid en verband houdt met een onderwerp van burgerlijk recht, strafrecht, administratief recht enz...

De examinandus heeft zes weken tijd om zijn scriptie klaar te krijgen. Het werk wordt nagezien door drie correctoren, leden van de commissie voor het mondeling examen.

b. Een schriftelijk examen onder toezicht (Klausur oder Aufsichtsarbeit). De examinandus moet vraagstukken oplossen. Hij beschikt over vijf uur om te antwoorden. De vragen hebben eveneens betrekking op het burgerlijk recht, het strafrecht, het publiekrecht. De correctoren zijn universiteitsprofessoren, die evenwel niet deelnemen aan het mondeling examen.

c. Een mondeling examen. Dit duurt vijf uur; elke groep van vier examinatoren ondervraagt zes examinandi. Men ondervraagt over dezelfde onderwerpen als bij de schriftelijke proef. De examencommissie bestaat uit vier examinatoren: twee rechtspractici (magistraten, advocaten, ambtenaren) en twee universiteitsprofessoren. De vier examinatoren ondervragen de zes studenten, zodat elke student ongeveer vijftig minuten aan de beurt komt.

2. De stage

De examinandus die voor de Erste Staatsprüfung geslaagd is mag aan de minister van Justitie van een van de Länder zijn aanstelling als "Referendar" vragen. Deze aanstelling geschiedt dus niet van ambtswege. In beginsel gaat men op elke aanvraag in. Bij uitzondering kan een aanvraag afgewezen worden, vooral als uit het dossier van de aanvrager blijkt dat hij wegens een ernstig feit werd veroordeeld.

Het aantal betrekkingen van "Referendar" is dus niet beperkt; er is geen numerus clausus. In het land Nordrhein-Westfalen waren er in 1975 ongeveer 3800 stagiairs.

De Referendar is een ambtenaar en wordt als dusdanig bezoldigd.

De stage wordt in verschillende periodes gesplitst:

a. Zeven maanden in een burgerlijk gerecht. De Referendar staat de rechter bij in de verscheidene proceshandelingen, de beraadslagingen daarin begrepen, doch is niet stemgerechtigd.

b. Drie maanden op een parket of een strafrecht. Hij staat het openbaar ministerie bij; hij mag zelfs ter terechtzetting vorderen, onder toezicht en bijstand van een parketmagistraat.

c. Zes maanden in een openbaar bestuur.

d. Vier maanden bij de balie. De Referendar heeft geen cliënten, hij mag evenwel voor de cliënten van zijn patroon optreden.

e. Vier maanden vrije stage in een bedrijf, een vakbond, een internationaal of buitenlands gerecht.

De stage staat onder de leiding van de voorzitter van het hof van beroep. Tijdens de stageperiode worden ook nog vervolmakingscursussen in het rechtsgebied ingericht. Meestal worden die cursussen door magistraten of advocaten gedoceerd.

De stage duurt twee jaar. Na de stage moet de Referendar zich voor de "Zweite Staatsprüfung" aanmelden.

Nu gaat het hoofdzakelijk om een praktisch examen. De Referendar moet bewijzen dat hij een dossier kan instuderen, een vonnis maken en de wet correct toepassen.

Het examen omvat drie delen :

a. Het eerste deel gebeurt schriftelijk en bestaat in de oplossing van concrete gevallen van burgerlijk recht, strafrecht, publiekrecht. De examinandus moet een geval uiteenzetten en een ontwerp van vonnis voorleggen. Het gaat gewoonlijk om eenvoudige zaken uit de praktijk. De examinandus beschikt over vijf uur en staat onder toezicht (Klausur). Er zijn zes examinatoren, verdeeld over twee groepen van drie leden. Ze hebben per zitting ongeveer 150 tot 200 teksten te verbeteren. De leden zijn geen universiteitsprofessoren, doch magistraten, advocaten, ambtenaren.

b. Dadelijk na dit eerste deel krijgt de examinandus een werk om thuis te verrichten. Men stuurt hem de gegevens van een probleem op. Hij moet het geval onderzoeken en bespreken en een ontwerp van vonnis maken. Het werk omvat ongeveer 50 blz. De examinandus beschikt over vier weken. Het werk wordt door drie examinatoren nagezien. De zelfde examinatoren zullen ook deel uitmaken van de met het mondeling examen belaste commissie.

c. Ten slotte het mondeling examen. De examinandi moeten enerzijds een praktisch geval oplossen, waarvan hun drie dagen tevoren kennis wordt gegeven. Ze worden ook nog ondervraagd over alle takken van het recht. Het examen duurt vijf uur per groep van zes examinandi, zodat elk ongeveer een uur lang ondervraagd wordt.

Bij de eindbeoordeling wordt rekening gehouden met de uitslag van het examen en met de beoordeling die tijdens de stage werd bekomen. Er zijn ongeveer acht à negen % mislukkingen. Men kan zich slechts één keer opnieuw aanmelden.

Als men voor het examen slaagt komt er een einde aan het ambt van Referendar (zo ook als men niet slaagt, tenzij men opnieuw aan het examen deelneemt).

De geslaagde examinandus kan dan vragen hetzij bij de balie ingeschreven te worden, hetzij in de rechterlijke orde, in de administratie of als notaris benoemd te worden.

Alvorens de benoemingsprocedure te bespreken,

dient nog te worden aangestipt dat in sommige Länder gestreefd wordt naar de vervanging van het stelsel van de twee stadia door één enkel stadium. De stage wordt aldus in de studietijd opgenomen.

Het doel is de duurtijd van de studie en van de stage te verminderen (thans nog ongeveer zeven jaar) en tot 5 1/2 jaar in te korten.

B. De benoeming van de magistraten

De benoeming van de leden van de hoven en de rechtbanken hangt niet af van de academische vorming en van de stages. Het slagen voor de beide Staatsprüfungen geeft geen zekerheid voor een benoeming als magistraat.

Wat de benoemingsprocedure betreft, zijn de regels verschillend naar gelang het over de ambten gaat die in de bondsgerechten of om de ambten die in een land worden uitgeoefend.

Om lid te worden van een bondsgerecht, d.w.z. een van de vijf "oberste Gerichtshöfe des Bundes" moet men voorgedragen worden door de Richterwahlausschuss, bestaande uit 23 leden, nl. 11 ministers van Justitie van de Länder¹ en 11 leden aangewezen door de Bundestag. De minister van Justitie van de Bund zit het comité voor.

Nadat de kandidatuur tot advies aan de Präsidialrat werd onderworpen (de Präsidialrat bestaat uit de president van het hof, twee vice-presidenten en drie leden gekozen uit de overige leden van het hof ; om de vier jaar wordt de raad hernieuwd), wordt ze door de Richterwahlausschuss onderzocht en wordt een beslissing bij geheime stemming genomen.

De benoeming wordt door de president van de Bondsrepubliek gedaan.

Wat de gerechten van de Länder betreft heeft de bondswet algemene regels voor de benoemingsprocedure en -voorwaarden opgelegd.

Benevens de studie- en stagevoorwaarden, die reeds werden uiteengezet, moet de kandidaat ten minste gedurende drie jaar gerechtelijke ambten hebben uitgeoefend. Om aan deze voorwaarde te voldoen moet hij het ambt van *rechter op proef* hebben uitgeoefend.

Evenwel kan de uitoefening van andere ambten ook volstaan, o.m. hogere administratieve ambten, het doceren van het recht aan een Duitse universiteit, het beroep van advocaat of van notaris en zelfs andere ambten, voor zover zij een nuttige vorming voor de uitoefening van het beroep van rechter kunnen uitmaken.

De rechter op proef mag het ambt van rechter of van staatsprocureur uitoefenen en voert de titel

¹ Of de ministers onder wie de zaken ressorteren die behoren tot de bevoegdheid van het gerecht waarin de benoeming moet plaatsvinden.

van het ambt dat hij werkelijk uitoefent. Hij wordt bezoldigd. Hij maakt echter geen deel uit van de personeelsformatie van het gerecht waarin hij zijn ambt uitoefent.

Wat nu de eigenlijke benoemingsprocedure betreft, kan men, naar gelang van het land waar de benoeming moet plaatsvinden, drie stelsels onderscheiden :

1. De Länder waarin de benoeming geschiedt op de voordracht van een benoemingscomité. Meestal bestaan die benoemingscomités uit leden van het parlement, magistraten en advocaten. Het ligt voor de hand dat politieke belangen in aanmerking worden genomen. De benoeming geschiedt door de minister van Justitie. Hij kan geen kandidaat benoemen die door het comité niet werd voorgedragen.

2. De Länder waar de benoeming uitsluitend in de bevoegdheid van de minister van Justitie ligt.

3. De Länder waar de minister van Justitie ertoe gehouden is het advies van de Präsidialrat in te winnen. De Präsidialrat bestaat uit de voorzitter van het gerecht en uit magistraten van dit gerecht.

Er is een strekking om in alle Länder de tussenkomst van de Präsidialrat verplicht te maken.

III. Nederland

De inlichtingen over het Nederlandse stelsel werden in Nederland bij magistraten en ambtenaren ingewonnen. Meestal ging het om de titularissen van de ambten die met de recrutering en de vorming van de kandidaat-magistraten belast zijn.

Het Nederlandse stelsel is zo pragmatisch en soepel mogelijk. Het gaat evenwel van een grondgedachte uit die bij de gekozen oplossingen de richting aanwijst : de nieuwe magistraten moeten zoveel mogelijk voor de helft worden gerecruteerd onder lieden die kortelings de universiteit hebben verlaten en hun opleiding in de gerechten krijgen, en voor de andere helft onder juristen die een beroepsopleiding hebben genoten in kringen buiten de gerechten, nl. balie, zaken- en bedrijfswereld, administratie. Het hoofddoel is te voorkomen dat de magistratuur uitsluitend zou worden samengesteld uit magistraten die alleen een zelfopleiding hebben gehad, d.w.z. die nooit enige beroepservaring hebben opgedaan buiten die van hun ambt.

Met het oog op dit grondbeginsel werden twee commissies opgericht : een commissie rechterlijke ambtenaren in opleiding (RAIO) en een commissie aantrekken leden rechterlijke macht.

1. Het stelsel van de recrutering tot het ambt van rechterlijk ambtenaar in opleiding

a. Iedere kandidaat die een aanwijzing wenst, richt zich tot de minister van Justitie. De betrokke-

ne moet geslaagd zijn voor de examens in een faculteit in de rechtsgeleerdheid en sinds minder dan zes jaar de universiteit verlaten hebben.

Er is geen termijn voor de sollicitaties. Er is overigens geen beperking qua aantal, zodat er geen vacatures hoeven te zijn.

De minister van Justitie wint inlichtingen in bij de personaliteiten die de kandidaat kennen, o.m. bij universiteitsprofessoren, leden van de balie enz. . .

De kandidaat moet zich vervolgens aan een psychologisch onderzoek onderwerpen ; dit onderzoek heeft bij de rijkspsychologische dienst plaats. Deze dienst brengt advies uit.

Daarna verschijnt de kandidaat voor de selectiecommissie RAIO. Deze commissie bestaat uit vier leden : de president van de arrondissementsrechtbank, een hoofdofficier van Justitie, een kantonrechter en een ambtenaar, lid van de dienst hoofdafdeling rechterlijke organisatie. De president wordt voor vier jaar aangewezen, de leden-magistraten voor twee jaar.

Elk lid van de commissie heeft met de kandidaat een onderhoud van twintig tot dertig minuten, dat loopt over onderwerpen van algemene aard.

Na die gesprekken komen de leden bijeen om, na kennis genomen te hebben van de adviezen die in het dossier berusten en van het advies van de psychologische dienst, de lijst van de kandidaten die zij aan de minister zullen voordragen, aan te leggen.

Men stelt vast dat op vijf jaar tijd (1970 tot 1974) op de 439 kandidaturen de commissie slechts 118 kandidaten heeft voorgedragen (gemiddeld 26 %).

Vrijwel alle door de commissie voorgedragen kandidaten werden door de minister aanvaard en tot rechterlijk ambtenaar benoemd.

De selectie is dus vrij streng. Over het algemeen zijn de gegadigden studenten die goede universitaire studies hebben gedaan.

In de huidige stand van de organisatie worden de door de minister toegelaten gegadigden eerst onderworpen aan een stage van vier maanden in een gerecht. Na verloop van vier maanden richt het hoofd van het gerecht dat de stagiair heeft ontvangen, een verslag tot de selectiecommissie, die daarna een definitief advies uitbrengt.

Men overweegt deze voorafgaande stage af te schaffen.

b. De opleiding van de rechterlijke ambtenaar

De Stichting Studiecentrum Rechtspleging (S.S.R.) ligt ten grondslag aan de organisatie van die opleiding. Het gaat om een stichting die rechtspersoonlijkheid bezit en die van de Staat een jaarlijkse subsidie krijgt. De stichting is belast met de doorlopende opleiding van alle magistraten in dienst, met de opleiding van de RAIO's en met de opleiding van

de gegadigden die zich als buitenstaander aanmelden.

De S.S.R. draagt haar bevoegdheid over aan de RAO-raad, bestaande uit zes leden, bijgestaan door een uitvoerend bureau met een rector, een decan en een wetenschappelijk begeleider. De rector is in zekere zin de stagemester, de decan leidt de organisatie van de cursussen en de wetenschappelijke begeleider ziet toe op het wetenschappelijk peil van het onderwijs. De leden van het uitvoerend bureau zijn magistraten.

De rechterlijke ambtenaar in opleiding voert de titel van "gerechtssecretaris" bij een rechtbank of bij een parket. Hij wordt bezoldigd.

Thans is de stage als volgt georganiseerd: vier maanden voorstage; vier jaar interne stage (rechtbanken en parketten); twee jaar externe stage (balie, zakenleven).

Een hervorming van die stage staat in het vooruitzicht. De interne stage zou tot drie jaar ingekort worden.

De gerechtssecretaris wordt in een rechtbank benoemd. Gezien de duurtijd van de stage zal hij meestal aldaar zijn woonplaats vestigen.

De stagiair vervult zijn ambt hetzij in de rechtbank zelve, hetzij bij het parket. In de rechtbank wordt hij als waarnemend griffier beëdigd en mag hij ontwerpen van vonnissen maken. Als secretaris bij het parket zal hij de dossiers instuderen, vorderingen opmaken. Hij treedt dan op als plaatsvervangend officier van justitie.

Benevens de praktische is er ook een theoretische opleiding. Eigenlijk zou de helft van de tijd aan de theoretische opleiding moeten worden besteed. Deze wordt te Velp gegeven. Over het algemeen zijn de meningen van de stagiairs positief wat de theoretische opleiding betreft, maar zij merken hierbij op dat zij erdoor verplicht worden hun ambtsuitoefening in de gerechten, al was het slechts twee dagen per week te onderbreken. De cursussen handelen over ambtsuitoefening, redactie van vonnissen, vorderingen, processen-verbaal, juridische sociologie, sociale psychologie, gerechtelijke techniek. De cursussen zijn op kleine groepen afgestemd, zodat na de uiteenzetting een gedachtenwisseling tussen de voordrachthouder en de studenten mogelijk is.

Na de interne opleiding gaat de stagiair externe opleiding genieten, o.m. bij de balie. Hij blijft zijn wedde ontvangen. Bij de balie staat hij onder de leiding van een stagemester-advocaat. Hij oefent werkelijk het beroep uit, mag cliënten hebben maar zijn honoraria mogen maandelijks een bepaald bedrag niet overschrijden. Hij behandelt ook zaken waarin rechtsbijstand werd verleend.

Bij het einde van het tweede jaar externe stage, is de eigenlijke opleidingsperiode voltooid.

Dan begint een derde periode van drie jaar. De stagiair kan ofwel tot substituut officier van justitie benoemd worden ofwel tot gerechtsauditeur. Dit laatste ambt wordt bij de zetel uitgeoefend.

Na de periode van drie jaar kunnen de kandidaten benoemd worden bij het parket (officier van justitie) of bij de zetel (rechter of kantonrechter). Tot die benoeming hoeft niet noodzakelijk overgegaan te worden. Theoretisch kan ook een einde aan het ambt worden gemaakt. Dit geschiedt echter bij uitzondering.

2. Aantrekken leden rechterlijke macht

De tweede recruteringsmogelijkheid geschiedt door een oproep tot kandidaten die reeds een beroepsopleiding hebben genoten buiten de gerechtelijke orde, o.a. bij de balie, in het bedrijfsleven, de administratie.

Het doel is tot hetzelfde aantal interne en externe aanwervingen te komen. Daar staat men echter nog ver van af.

Met de aanwerving wordt belast de "Commissie aantrekken leden rechterlijke macht", die tot taak heeft kandidaturen te bevorderen. Zij wordt voorgezeten door een raadsheer in de Hoge Raad en bestaat uit elf leden, onder wie magistraten, een advocaat, een universiteitsprofessor, een socioloog, een ambtenaar, een leraar psychologie en een afgevaardigde van de sociale sector.

De kandidaten sturen hun verzoek aan de voorzitter van de commissie (dus niet aan de minister van Justitie). Ze moeten tevens personen opgeven die inlichtingen kunnen verstrekken.

In beginsel moeten de sollicitanten zich ook aan de psychologische test onderwerpen. Tegen die verplichting rijst sterk verzet.

Elke kandidaat wordt vervolgens door de leden van de commissie persoonlijk ontvangen (telkens twee leden samen). Er heeft een onderhoud van ongeveer 30 minuten plaats.

In 1974 werden op 85 sollicitanten, 34 gunstig geadviseerd. De gemiddelde leeftijd van de gegadigden lag tussen 39 en 45 jaar.

De kandidaten omtrent wie een positief advies is verstrekt, worden verzocht naar een ambt van plaatsvervangend rechter te solliciteren. Zij moeten dit ambt tijdens een min of meer lange periode uitoefenen om aan te tonen in hoeverre zij over de nodige bekwaamheid beschikken.

De kandidaat die een gunstig advies krijgt, kan ook dadelijk tot gerechtsauditeur worden benoemd, d.i. het ambt dat de ambtenaar in opleiding (RAIO) slechts na vijf jaar interne en externe stage zal uitoefenen. Hij moet dan zijn betrekking, ambt of beroep dadelijk opgeven, om onmiddellijk in rechterlijke dienst te treden in afwachting dat hij vast

benoemd wordt in een ambt van de gerechtelijke orde.

De benoemingen tot ambten in de parketten worden overgelaten aan het oordeel van de minister van Justitie, onder voorbehoud dat de minister vooraf het advies van de Commissie aantrekken leden rechterlijke macht moet inwinnen, als het een gegadigde is die geen RAIO opleiding heeft genoten.

Als het een kandidatuur voor de zetel geldt, als plaatsvervanger of als werkend lid, moet de minister vooraf het advies inwinnen van het gerecht waarvoor een benoeming wordt gesolliciteerd. De rechtbank in vergadering legt de lijst aan van de voorgedragen kandidaten. Het is geen gemotiveerd advies. De minister is door de voordracht niet gebonden, maar hij maakt van die mogelijkheid slechts bij uitzondering gebruik.

Voor de kantonrechters gelden dezelfde regels. De kantonrechters van het arrondissement vergaderen onder het voorzitterschap van de president van de arrondissementsrechtbank.

Het hoofd van het parket woont de vergaderingen steeds bij.

IV. Slotbeschouwingen over de drie besproken stelsels

Het Franse stelsel biedt het voordeel enerzijds van een sterk doorgedreven organisatie en van een minimumtijdsduur van voorbereiding van de toekomstige magistraat.

Als we de drie stelsels in dit laatste opzicht vergelijken, dan stellen we vast dat na vier jaar universitaire studie en twee jaar theoretische en praktische voorbereiding, de Franse kandidaat tot magistraat wordt benoemd.

In de Bondsrepubliek duurt de voorbereiding zes of zeven jaar, waarbij drie jaar plaatsvervangerschap dient te worden gevoegd.

In Nederland komt na vijf jaar studie nog ongeveer acht tot negen jaar voorbereiding.

In het Franse stelsel bestaat er vrijwel geen controle betreffende de persoonlijke eigenschappen van de kandidaat, ten minste bij de intrede in de school. Wellicht zal de kandidaat in de loop van de stage beoordeeld worden, maar de vraag kan gesteld worden of die controle wel voldoende is, als men vaststelt dat het aantal mislukkingen toch maar zeer gering is.

De controle betreffende de persoonlijke eigenschappen van de kandidaten is veel scherper in Duitsland, omdat hier geen automatisme van de benoeming na het beëindigen van de theoretische en praktische voorbereiding bestaat. Het slagen

voor de twee staatsexamens waarborgt geen benoeming. Dit brengt echter mee dat er een grotere willekeur bij de benoemingspolitiek mogelijk is. Politieke invloeden zijn onvermijdelijk.

De scherpste controle bestaat wellicht in Nederland, waar tevens een grote samenwerking blijkt te bestaan tussen de selectiecomités en de minister van Justitie. Hoewel de minister vrij blijft een keuze uit te oefenen, wijkt hij toch maar zelden van de voordrachten van de selectiecommissies of van de rechtbanken af. Misschien mag hierbij aangestipt worden dat in een dergelijk stelsel veel afhangt van de persoonlijkheid van de leden van de twee selectiecomités.

Het Franse stelsel doet bijna uitsluitend een beroep op eigenvorming van de toekomstige magistraten. De wet bepaalt dat er slechts 10 % van de vacante plaatsen aan buitenstaanders (d.w.z. die geen deel hebben genomen aan de voorbereiding in de Ecole nationale de la magistrature) toegekend mogen worden. Dat brengt mee dat de balie zo goed als geen deel heeft aan de voorbereiding van de toekomstige magistraten en dat er een soort breuk tussen magistratuur en balie ontstaat.

Die toestand is voor een deel te wijten aan het feit dat de stage bij de balie niet ernstig werd opgevat.

In het Duitse stelsel is die toestand minder scherp afgetekend, omdat alle kandidaten zowel voor de balie als voor de magistratuur dezelfde vorming krijgen. Men lette er echter wel op dat de toekomstige magistraat niet verplicht is stage bij de balie te lopen, terwijl de toekomstige advocaat wel een stage in een gerecht en bij het parket moet maken.

De Nederlandse regeling houdt hier het meest rekening mee en zoekt zoveel mogelijk een verruiming van de recruteringsmogelijkheden te bereiken. Hiervan getuigt het feit dat ernaar gestreefd wordt ongeveer de helft van de vakante plaatsen aan buitenstaanders (d.w.z. die geen RAIO-opleiding hebben genoten) toe te kennen.

In de drie landen is er ook een streven waar te nemen om de theoretische opleiding van de kandidaten te verzorgen. Dat is meer afgetekend in Frankrijk dan in de andere twee landen. Het gaat echter meestal niet om ex cathedra onderwijs doch om seminariewerken, waar een groter beroep op het persoonlijk werk van de student kan worden gedaan.

Het stelsel van de opleiding van de kandidaten in een school, zoals de Franse E.N.M. biedt ongetwijfeld zeer grote mogelijkheden op het gebied van het onderwijs en van de aanwending van de technische middelen die daartoe vereist zijn. Er mag echter beklemtoond worden dat hierbij veel afhangt van het onderwijzend personeel en van de persoonlijkheid van de studenten. Zoals in alle groepen zullen meestal enkele individualiteiten meer op de voorgrond treden.

Bespreking van de in België bestaande toestand

I. *Het universitaire onderwijs*

Daar het diplomavereiste in ons land een grondvoorwaarde uitmaakt, is het wellicht niet van belang ontbloot even bij dit vraagstuk te blijven staan.

Eerst mag worden onderstreept dat het programma van de rechtsfaculteiten een zeer ruime algemene vorming verstrekt. Dit is naar mijn oordeel een zeer bevredigende regeling, die behouden moet blijven. Op de zogenaamde specialisatie mag wat de rechtsfaculteiten betreft, niet worden overgestapt, voordat de toekomstige jurist een zo volledig mogelijk beeld van de rechtswetenschap heeft verworven. Geen enkel aspect van die wetenschap, die overigens een geheel vormt, mag hem vreemd zijn. De vergelijking met andere faculteiten, zoals de geneeskunde en de toegepaste wetenschappen gaat in dit verband niet op.

Die algemene vorming is des te belangrijker voor de toekomstige leden van de rechterlijke macht die bij de uitoefening van hun ambt onvermijdelijk met alle takken van het recht in aanraking zullen komen.

Men zou misschien wel, naast de theoretische opleiding, meer aandacht moeten schenken aan de praktische vorming van de student. Dit stelt evenwel ook vereisten van praktijk aan de zijde van het onderwijzend personeel, zowel hoogleraren als werkleiders en assistenten. Ten onrechte neemt men soms nog het standpunt in dat de rechtswetenschap een boekenwetenschap is, zoals dit wellicht het geval kan zijn in andere faculteiten. In Duitsland bestaat er een streven om de hoogleraren in de faculteiten voor rechtsgeleerdheid meer contacten met de praktijk te verschaffen, o.m. als plaatsvervangend rechter. Er mag inderdaad gevreesd worden dat de kloof tussen theorie en praktijk met de tijd dieper zal worden. De theoretische grondslag is onontbeerlijk maar moet steeds aansluiten bij en in nauw contact blijven met het leven en met de eisen van de praktijk. Misschien zou het Duitse experiment dat thans in sommige universiteiten wordt doorgevoerd ook bij ons ter studie genomen kunnen worden. Het strekt ertoe de stageperiodes, die thans na de universitaire studie plaatsvinden, in de studie in te voegen. Hoewel dit vraagstuk vanzelfsprekend met grote omzichtigheid benaderd dient te worden, is het nochtans niet van belang ontbloot naar die mogelijkheid uit te kijken.

II. *Stage ter voorbereiding op een benoeming in de magistratuur*

Dit vraagstuk dient thans, sinds de Wet van 8 april 1971, uit twee oogpunten bekeken te worden :

de stage bij de balie en de gerechtelijke stage.

De stage bij de balie is sinds jaar en dag de normale voorbereiding tot de ambten van de rechterlijke macht geweest.

Een goede stage bij de balie is ongetwijfeld een uitstekende en zelfs de onvervangbare voorbereiding tot de gerechtelijke ambten. De magistraat kan de behandeling van een zaak slechts behoorlijk begrijpen, als hij zelf aan de zijde van de balie heeft gestaan, zelf cliënten heeft ontvangen, dossiers voorbereid, pleidooien gehouden, vonnissen ten uitvoer heeft doen leggen en daarbij herhaalde malen bemiddelend tussen partijen is opgetreden om minnelijke regelingen te treffen.

Dat is een ervaring die de jonge jurist enkel bij de balie kan verkrijgen en die hij erg zal missen indien hij rechtstreeks, zonder voorafgaande stage bij de balie, in de magistratuur treedt. Vaak zal men vaststellen dat dit gebrek in de vorming van de magistraat de oorzaak is van onbegrip voor het werk van de balie, met een onvermijdelijke terugslag op de manier waarop de zaken behandeld worden.

Er rijzen echter in dit verband twee problemen, die thans in het brandpunt van de belangstelling staan : enerzijds de overbevolking van de balies, vooral wat het aantal stagiairs betreft, en anderzijds de financiële moeilijkheden waarmede vele pas afgestudeerden te kampen hebben, vooral tijdens de stage bij de balie.

Het eerste punt brengt het vraagstuk van de doelmatigheid van de stage bij de balie aan de orde.

Al wat zoëven werd gezegd i.v.m. het belang van de stage als voorbereiding op de gerechtelijke ambten, geldt alleen voor zover de stage vervuld kan worden onder de leiding van een degelijke patroon en aan de stagiairs de vereiste vorming geeft.

De overbevolking brengt mee dat er te weinig patronen en te veel stagiairs bij dezelfde patroon zijn, met het gevolg dat de vereiste vorming dan ook helemaal niet meer doelmatig verkregen kan worden.

De balies zijn ten zeerste bekommerd om deze toestand. Oplossingen zijn overigens moeilijk te vinden.

Er moet echter met klem gezegd worden dat het vraagstuk niet alleen uit het oogpunt van de balie, maar ook t.a.v. de recrutering van de magistraten dringend opgelost dient te worden.

Het tweede punt dat in feite ook met het eerste verband houdt is de financiële toestand van de jonge juristen die de universiteit verlaten en bij de balie ingeschreven worden.

Iedereen weet dat de eerste jaren bij de balie financieel heel weinig opleveren. Voor zover de stagiair diensten aan een patroon bewijst, kan hij redelijkerwijze aanspraak maken op een bescheiden tegemoetkoming. Hoe talrijker echter het aantal

stagiairs bij dezelfde patroon, hoe geringer ook de diensten die elke stagiair zal moeten verstrekken en hoe geringer ook de beloning die de patroon aan elke stagiair zal kunnen betalen. Dit brengt overigens mee, dat het vaak voorkomt dat de stage bijna uitsluitend nominatief is en derhalve geen enkele betekenis meer heeft.

Wat de toekomstige magistraten betreft heeft men dan ook opgemerkt dat, enerzijds, de stage bij de balie weinig zin heeft en, anderzijds, een beletsel uitmaakt voor verdienstelijke kandidaten die wegens gebrek aan financiële middelen zich geen stage bij de balie gedurende vijf jaar kunnen permitteren en bijgevolg evenmin in de magistratuur benoemd kunnen worden. Onrechtstreeks heeft dat tot gevolg, dat de recrutering van de magistraten beperkt blijft tot kandidaten die over de vereiste geldmiddelen beschikken om gedurende het vereiste aantal jaren eerst bij de balie werkzaam te blijven.

Om dit bezwaar, dat zowel de balie als de toekomstige magistraten aanbelangt, te verhelpen wordt thans uitgezien naar een staatstoelage die zou worden uitgekeerd bij de behandeling van de zaken van rechtsbijstand. Die regeling, die thans grondig bestudeerd wordt en die eerlang aanleiding zal geven tot een verslag dat de minister van Justitie zal worden overhandigd, kan echter niet als de oplossing van het vraagstuk beschouwd worden. Er mag inderdaad niet uit het oog verloren worden dat, gezien het aantal stagiairs, de aan ieder van hen toe te bedelen zaken eerder gering zal zijn, met het gevolg dat de bijdrage ook in dit geval niet noemenswaardig zal te heten zijn.

Ik zou echter bij deze gelegenheid nogmaals willen beklemtonen, dat het te betreuren valt dat de Staat en alle parastatale instellingen niet genoeg een beroep doen op de jonge advocaten om hun belangen voor de hoven en rechtbanken waar te nemen. Is het wel te verantwoorden dat parastatale instellingen voor de arbeidsgerechten gewoon verstek laten gaan onder voorwendsel dat ze de aanstelling van een advocaat niet willen bekostigen. Waarom zouden ze niet door jonge advocaten vertegenwoordigd mogen worden? Dit zou bovendien een reeks moeilijkheden op het stuk van de rechtspleging uit de weg ruimen.

De gerechtelijke stage is de wisseloplossing die de wetgever, op voorstel van minister Vranckx, in het leven heeft geroepen om precies de bezwaren van de stage bij de balie te ondervangen.

Enerzijds zou die stage een behoorlijke vorming van de kandidaat voor het toekomstig ambt van magistraat uitmaken. Anderzijds zou, dank zij de bezoldiging die wegens de gepresteerde diensten betaald wordt, aan kandidaten die niet over de financiële middelen beschikken om een lange stage bij de balie te maken de mogelijkheid geboden worden om ook in de magistratuur te treden.

Tevens zou de gerechtelijke stage, die geen absolute waarborg van benoeming verleent, de gelegenheid geven om de kandidaat behoorlijk te beoordelen. Niet geschikte kandidaten kunnen aldus tijdens de stage geweerd worden.

Zoals de stage thans is geregeld wordt ze uitsluitend uitgeoefend in de schoot van het parket. Tevens is het aantal beschikbare plaatsen beperkt daar het aantal stagiairs beperkt wordt tot een tiende van het aantal plaatsen van substituut-procureur des Konings of van substituut-arbeidsauditeurs.

Uit de vaststellingen die werden gedaan sinds het experiment in 1971 is begonnen, valt af te leiden dat de uitslagen ervan bijzonder gunstig zijn. De procureurs-generaal hebben hun grote voldoening uitgesproken.

De stage lijkt in elk geval te verkiezen boven de oprichting van een school naar het Franse voorbeeld. Niet alleen kan een school aanzienlijke problemen van materiële inrichting stellen, maar bovendien moet onderstreept worden dat het onderwijs van het recht normaal bij de universiteiten berust. Hierover valt niet te klagen. Overigens, zelfs in Frankrijk wordt de klemtoon vooral op de praktische vorming van de kandidaat gelegd.

Alles wijst er dus op dat de richting van de stage ingegaan dient te worden. Doch bij de uitbreiding van de instelling moeten verschillende vragen zorgvuldig overwogen worden.

Een uitbreiding van de instelling komt in de eerste plaats neer op een vermeerdering van het aantal te begeven plaatsen van stagiairs. Doch hierbij dient onmiddellijk opgemerkt te worden dat de gedeeltelijke stage onder geen enkel voorwendsel de enige recruteringsweg mag worden. Het verwijt dat andere buitenlandse stelsels treft, nl. dat de magistratuur aan zelfopleiding doet en geen frisse lucht van buitenuit ontvangt, moet bij ons zeker tot elke prijs vermeden worden. Zoals onze Nederlandse vrienden terecht hebben ingezien, moet ten minste de helft van de openstaande plaatsen aan kandidaten die geen gerechtelijke stage hebben gedaan doch elders een behoorlijke vorming hebben genoten, voor behouden worden.

Er wordt hierbij hoofdzakelijk gedacht aan de leden van de balie en eventueel aan andere ambten of beroepen waarvan de uitoefening gedurende een minimum aantal jaren als een behoorlijke voorbereiding voor de uitoefening van gerechtelijke ambten mag worden beschouwd.

Bij de bepaling van het aantal plaatsen die voor de gerechtelijke stage beschikbaar zullen zijn, dient ermee rekening gehouden te worden dat de stagiair die voldoening heeft geschonken zo al niet de volstreekte, dan toch wel een redelijke waarborg moet hebben dat hij bij het einde van de stageperiode een benoeming tot werkend magistraat zal krijgen. Er werd op gewezen dat dit ook het geval is in Frank-

rijk en in Nederland. Dit blijkt in elk geval in de lijn van de instelling te liggen.

Tot nu werd de gerechtelijke stage uitsluitend bij een parket gevolgd. Hoewel die stage in alle opzichten aanbeveling verdient, toch is het volstrekt noodzakelijk dat er meer diversiteit in de uitoefening van de stage komt en dat o.m. een deel van de tijd wordt besteed aan de studie van de taken die op de rechters rusten. Hierbij rijst een kiese vraag i.v.m. de aanwezigheid van de stagiair bij de beraadslaging. Deze moeilijkheid zou evenwel kunnen worden overbrugd door de stagiair, die reeds een tweetal jaren stage zou hebben uitgeoefend, tot plaatsvervangend rechter te benoemen². Die hoedanigheid zal hij dan behouden tot op het ogenblik dat hij tot een ander effectief ambt benoemd zal worden. Te dezen aanzien kan de benoeming tot plaatsvervangend rechter vergeleken worden met de bevoegdheid die aan de stagiair door de wet wordt toegekend om het ambt van het openbaar ministerie ter zitting waar te nemen.

Men zou ook kunnen overwegen de stage voor een te bepalen periode buiten de gerechten te laten uitvoeren, ten einde de vorming van de stagiair te verruimen. Hierbij dient echter te worden gelet op het gevaar van oppervlakkigheid, een gevaar dat niet denkbeeldig is, als men de experimenten die in het buitenland plaatsvinden nagaat.

In dit verband blijft de stage bij de balie de beste voorbereiding, en mag ze naar mijn oordeel, niet worden prijsgegeven. In de huidige organisatie van de gerechtelijke stage, moet elke kandidaat-stagiair, vooraf ten minste een jaar stage bij de balie hebben vervuld. Dit moet als een minimum worden beschouwd. Een verlenging van die voorafgaande stage zou ongetwijfeld wenselijk zijn.

Mag ik echter hierbij nog beklemtonen dat zulks meer dan ooit op het belang van de hervorming van de stage bij de balie wijst.

De stageperiode zou ook de gelegenheid moeten bieden een aanvullend onderwijs, bij wijze van seminars en voordrachten, te verschaffen. In dit verband mag het buitenlandse experiment, zowel in Frankrijk als in Nederland en Duitsland, als voorbeeld dienen.

Op de medewerking van de universiteiten, van het bedrijfsleven, van de sociale en culturele instellingen zou een beroep gedaan mogen worden. Ook spreekt het vanzelf dat de internationale en supranationale instellingen aan de beurt moeten komen.

De uitbreiding van de stageverrichtingen zou normaal gepaard moeten gaan met een verlenging van de duur ervan. Naar het voorbeeld van Nederland en Duitsland zou een stageperiode van vier jaar wel

wenselijk zijn, vooral voor de kandidaten die onmiddellijk bij de zetel benoemd wensen te worden.

Deze nieuwe inrichting vergt een beperkte maar niettemin doeltreffende organisatie. De stagiairs moeten onder toezicht staan, er moet iemand zorgen voor de aanwijzing van de diensten, parket, zetel, griffie enz. . . waar de stage achtereenvolgens zal plaatshebben. Er moet vooral vermeden worden dat de stage geen leerperiode zou zijn, doordat op de stagiairs een beroep gedaan zou worden om de ontoereikende personeelsformaties van zetel en parket aan te vullen.

Het beste zou wezen de leiding van de stage toe te vertrouwen, in de schoot van elk arrondissement, aan een groep magistraten en het opperste toezicht in elk rechtsgebied op te dragen aan de eerste voorzitters en de procureurs-generaal (eventueel ook de auditeur-generaal bij het militair gerechtshof).

Ook deze magistraten zouden zowel in de loop van de stage als bij het einde ervan advies uitbrengen bij de minister van Justitie over de waarde van elke kandidaat, hetzij met het oog op het stopzetten van de stage, indien vaststaat dat de betrokkene geen voldoening geeft, hetzij met het oog op een benoeming tot een gerechtelijk ambt.

III. *De ministeriële verantwoordelijkheid bij de benoemingen*

Het einde van de stage doet de vraag van de benoemingsprocedure rijzen.

Als uitgangspunt van deze beschouwingen dient vooreerst te worden beklemtoond, dat geenszins mag worden getornd, enerzijds aan de vrije keuze die de Koning moet uitoefenen wanneer hij tot een benoeming overgaat, en anderzijds aan de politieke verantwoordelijkheid voor de benoemingen die bij de minister berust. Deze grondwettelijke beginselen moeten in elk geval geëerbiedigd worden.

Wanneer daarnet werd gezegd dat de stagiair die zijn stage beëindigd heeft, een redelijke waarborg moet hebben dat hij ten spoedigste benoemd zal worden, dan kan dat dus nooit meer zijn dan een redelijke waarborg. De vrije keuze van de Koning heeft tot gevolg dat er steeds een mogelijkheid moet bestaan dat een buitenstaander wordt benoemd. Doch alles moet vanzelfsprekend in het werk worden gesteld om een voldoende aantal plaatsen voor de stagiairs vrij te houden.

Hoewel de Koning vrij moet kiezen en de minister verantwoordelijk moet blijven voor de voordrachten die hij doet, blijft het toch zo dat de keuze en voordrachten nooit willekeurig mogen zijn en dat alles in het werk moet worden gesteld om over elke kandidaat aan de minister van Justitie volledige informatie te bezorgen.

We hebben zopas gezien dat voor de stagiairs deze informatie des te vollediger kan zijn, daar zij drie

² De leeftijdsgrens zou althans voor de plaatsvervangende rechters op 25 jaar mogen gesteld worden.

of vier jaar lang onder toezicht werken en daar de stageoverheden en de korpschefs met kennis van zaken verslag kunnen uitbrengen.

Er zijn echter twee categorieën kandidaten voor wie de informatie misschien a priori minder volledig is, d.z. enerzijds de kandidaten-stagiairs vóór hun aanstelling tot stagiair, en de buitenstaanders, die geen stage hebben gedaan doch een ander ambt of beroep enkele jaren hebben uitgeoefend.

Om hierin te voorzien kunnen wellicht verschillende oplossingen in aanmerking komen, w.o. het vergelijkend examen, zoals dit in Frankrijk bestaat. Deze oplossing biedt echter een aanzienlijk bezwaar doordat ze vrijwel niet toelaat rekening te houden met de persoonlijke eigenschappen en verdiensten van de kandidaten.

In dit verband verdient het Nederlandse voorbeeld van de selectiecommissie zeer bijzonder de aandacht.

Wellicht is het woord "selectie" enigszins misleidend, aangezien de commissie alleen adviezen uit te brengen heeft.

Een commissie die op grond zowel van ingewonnen inlichtingen als van eigen ondervinding en ervaring, de minister van Justitie zou voorlichten, zou de thans bestaande leemte nuttig kunnen aanvullen.

Die commissie zou uit vooraanstaande leden van de magistratuur en van de balie moeten bestaan, omdat deze toch het best weten aan welke vereisten door de kandidaten moet worden voldaan.

Het aantal leden zou zeer beperkt moeten zijn: vijf, zes, zeven ten hoogste. Die leden zouden door

de minister van Justitie worden benoemd. De niet vernieuwbare mandaten zouden van beperkte duur zijn, bv. vier jaar, en de benoemingen bij beurtregeling plaatsvinden.

Elk lid van de commissie zou de kandidaten persoonlijk ontvangen en met hen een onderhoud hebben. De commissie zou bij de minister van Justitie advies uitbrengen.

De minister van Justitie zou door het advies niet gebonden zijn. Hij zou dus wel een kandidaat mogen benoemen voor wie geen gunstig advies werd uitgebracht. Maar hij zou geen kandidaat mogen benoemen voor wie geen advies werd uitgebracht of ten minste gevraagd. Het advies zou dus een bestanddeel van de benoemingsprocedure uitmaken.

Bij deze procedure worden de vrije voordracht van de Regering en de keuze van de Koning onaangetoetst gelaten, maar zij zou de onontbeerlijke informatiebron van de minister uitmaken. Op te merken valt dat die procedure geen afbreuk doet aan het recht van de korpschefs om persoonlijk hun eigen adviezen en inlichtingen aan de minister te doen geworden en evenmin aan het recht van de minister zelf ook nog inlichtingen te vragen.

Er zou aldus een bijkomende waarborg voor degelijke benoemingen tot stand komen.

Alles hangt echter steeds af van de mensen aan wie de instellingen worden toevertrouwd.

E. KRINGS

Gewoon hoogleraar V.U.B.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

2e KAMER — 20 OKTOBER 1975

Voorzitter: baron Richard

Raadsheer-rapporteur: de h. R. Legros

Advocaat-generaal: de h. Duchatelet

Advocaat: mr. Maquet

Strafvordering—Openbaarheid der zittingen—Opschorting.

Indien het vonnisgerecht, na met toepassing van artikel 5 van de Wet van 29 juni 1964 betreffende de opschorting, het uitstel en de probatie, zitting te hebben gehad in raadkamer, van oordeel is dat er geen aanleiding toe bestaat de uitspraak op te schorten, moet de behandeling van de zaak worden voortgezet in openbare terechtzitting.

Van W.

Gelet op het bestreden arrest, op 17 juni 1975 gegeven door het Militair Gerechtshof;

Over het middel ambtshalve afgeleid uit de schending van de artikelen 96 van de Grondwet en 5 van de wet van 29 juni 1964 betreffende de opschorting, het uitstel en de probatie:

Overwegende dat blijkens de stukken waarop het Hof vermag acht te slaan, het Militair Gerechtshof ter openbare terechtzitting van 17 juni 1975 met toepassing van artikel 5 van de wet van 29 juni 1964 en op schriftelijk verzoek van eiser, beslist heeft zitting te houden in raadkamer, waar de debatten werden voortgezet tot de sluiting ervan en dat na de beraadslaging het Militair Gerechtshof opnieuw in de gerechtszaal plaats heeft genomen voor de lezing door de voorzitter van het arrest, in aanwezigheid van beklaagde; dat het arrest eiser veroordeelt tot drie maanden gevangenisstraf en tot afzetting;

Overwegende dat de terechtzittingen van de rechtbanken openbaar zijn, behalve de uitzonderingen bepaald bij de wet ;

Overwegende dat krachtens artikel 5 van de wet van 29 juni 1964 de vonnisgerechten, onder meer op schriftelijk verzoek van de beklaagde, kunnen beslissen van de opschorting kennis te nemen in raadkamer, wanneer de openbaarheid van de debatten de declassering van de beklaagde zou kunnen veroorzaken of zijn reclassering in gevaar zou kunnen brengen ; dat echter in geval van verwerping van het verzoek, de behandeling van de zaak wordt voortgezet in openbare terechtzitting ;

Overwegende dat die uitzondering op het beginsel van de openbaarheid van de terechtzittingen is bepaald voor het toepassen van een opschorting ;

Dat derhalve, indien het vonnisgerecht, na met toepassing van genoemd artikel zitting te hebben gehad in raadkamer, nochtans van oordeel is dat er geen aanleiding toe bestaat de uitspraak op te schorten, de behandeling van de zaak moet worden voortgezet in openbare terechtzitting ;

Overwegende dat het bestreden arrest dus nietig is om te zijn gewezen na een procedure die werd gevolgd met miskenning van de grondwettelijke regel van de openbaarheid van de terechtzittingen ;

Om die redenen,

en zonder dat er aanleiding toe bestaat de door eiser aangevoerde middelen te onderzoeken, die geen vernietiging zonder verwijzing zouden kunnen meebrengen,

Vernietigt het bestreden arrest ;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de vernietigde beslissing ;

Laat de kosten ten laste van de Staat ;

Verwijst de zaak naar het anders samengesteld Militair Gerechtshof.

HOF VAN CASSATIE

2e KAMER — 17 NOVEMBER 1975

Voorzitter : baron Richard

Verslaggever-rapporteur : baron Vinçotte

Advocaat-generaal : de h. J. Velu

Advocaat : mr. Bayart

Rechtvaardiging en verschoning—Art. 71 Sw.—Zedelijke dwang.

De zedelijke dwang voortkomende uit een macht waaraan men niet heeft kunnen weerstaan en die de toerekenbaarheid uitsluit, veronderstelt dat de vrije wil van de dader uitgeschakeld is of nog dat de dader voor een ernstig en dreigend gevaar niet anders de belangen heeft kunnen vrijwaren die hij verplicht of gerechtigd was te beschermen.

D. t/ Q.

Gelet op het bestreden vonnis, op 7 mei 1975 in hoger beroep gewezen door de Correctionele rechtbank te Charleroi ;

I. In zoverre de voorziening gericht is tegen de beslissing op de strafvordering ingesteld tegen verweerder ;

Overwegende dat eiseres, burgerlijke partij die in geen kosten van de strafvordering werd veroordeeld, niet bevoegd is om zich tegen die beslissing in cassatie te voorwerpen ;

II. In zoverre de voorziening gericht is tegen de beslissing op de civielrechtelijke vordering ingesteld door eiseres tegen verweerder ;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 1315 van het Burgerlijk Wetboek, 154, 176 van het Wetboek van strafvordering en 71 van het Strafwetboek,

doordat, na te hebben vastgesteld dat verweerder erkend had eiseres, zijn echtgenote, tijdens een huiselijke twist en in een toestand van wederzijdse nervositeit te hebben geslagen, maar dat de reden hiervan, volgens wat hij uitlegde, was dat zijn vrouw weigerde hem uitleg te geven omtrent verschillende jaren oude feiten die, zo zij bewezen waren, voor hem ernstig beledigend waren en die hij niet kon vergeten, dat eiseres uitdrukkelijk betwistte zich ten opzichte van haar echtgenoot ooit beledigend te hebben gedragen, dat de rechtbank echter over geen enkel gegeven beschikte om dit geschil te beslechten, het vonnis heeft beslist dat beklaagde aldus aanvoerde dat hij had gehandeld onder invloed van een macht waaraan hij niet had kunnen weerstaan, dat daar het bewijs van het tegenovergestelde niet was bijgebracht, die versie van de beklaagde niet onwaarschijnlijk voorkwam, dat er derhalve een twijfel bestond omtrent de toerekenbaarheid van de slagen toegebracht door de beklaagde aan zijn echtgenote, dat die twijfel ten goede moest komen aan beklaagde, dat de telastlegging opzettelijk slagen aan eiseres te hebben toegebracht niet bewezen was en dat de Correctionele rechtbank derhalve niet bevoegd was om kennis te nemen van de civielrechtelijke vordering gericht tegen verweerder,

terwijl die overwegingen van het vonnis niet gelijkaan met de vaststelling dat de allegatie, waarbij beklaagde zich beriep op een rechtvaardigingsgrond in de zin van artikel 71 van het Strafwetboek, gestaafd was door elementen van die aard deze geloofwaardig te maken, waaruit volgt dat overeenkomstig de regels gesteld bij artikel 1315 van het Burgerlijk Wetboek, 154 en 176 van het Wetboek van strafvordering, het openbaar ministerie of de burgerlijke partij niet het bewijs van de onjuistheid van verweerders bewering moesten bijbrengen ;

Overwegende dat, na te hebben vastgesteld dat verweerder erkend had eiseres, zijn echtgenote, te hebben geslagen en haar een klap in het gezicht te hebben toegebracht, het vonnis enkel en alleen steunt op de in het middel vermelde uitleggingen van verweerder alsmede hierop dat die verklaringen niet onwaarschijnlijk bleken en eruit afleedde dat verweerder, aldus aanvoerde dat hij had gehandeld onder de invloed van een macht waaraan hij niet had kunnen weerstaan en besliste dat er twijfel bestond omtrent de toerekenbaarheid van de door hem toegebrachte slagen ;

Overwegende dat de zedelijke dwang voortkomende uit een macht waaraan men niet heeft kunnen weerstaan en die de aansprakelijkheid uitsluit, veronderstelt dat

de vrije wil van degene die de daad verricht, uitgeschakeld is of dat voor de dader tegenover een ernstig en dreigend gevaar geen andere weg openstond ter beveiliging van de belangen die hij verplicht of gerechtigd was te beveiligen ;

Overwegende dat het vonnis niet wijst op dergelijk dreigend ernstig gevaar en evenmin op het aanvoeren door verweerder van dergelijk gevaar ;

Overwegende dat uit de gegevens alleen die het vonnis vermeldt, niet kan worden afgeleid dat verweerder, aldus zonder onwaarschijnlijkheid aanvoerde dat zijn vrije wil werd uitgeschakeld ;

Overwegende dat het vonnis derhalve zijn beslissing niet wettelijk rechtvaardigt en artikel 71 van het Strafwetboek schendt ;

Dat het middel gegrond is ;

Om die redenen,

Vernietigt het bestreden vonnis, voor zover het uitspraak doet op de civielrechtelijke vordering ;

Verwerpt de voorziening voor het overige ;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing ;

Veroordeelt verweerder in drie vierde van de kosten en eiseres in het overige vierde ervan ;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar de Correctionele rechtbank te Bergen, zitting houdende in hoger beroep.

NOOT—Zie over het begrip "zedelijke dwang": Cass., 27 december 1949, R.W., 1949-50, 1147 ; 28 februari 1955, R.W., 1955-56, 137 ; 10 februari 1960, Pas., 1960, 663 ; 4 januari 1965, R.W., 1965-66, 532 ; 23 december 1968, R.W., 1969-70, 566 ; 8 oktober 1973, Arr. Cass., 1974, 152.

HOF VAN CASSATIE

2e KAMER — 2 DECEMBER 1975

Voorzitter : de h. Wauters

Raadsheer-rapporteur : de h. Sury

Advocaat-generaal : de h. Krings

Advocaat : mr. Vandenbussche

Verkeer—Houding van bestuurders tegenover voetgangers—Oversteekplaats—Artt. 26.4 en 48.3, 4°, Wegverkeersreglement—Correlatieve verplichtingen.

De door de artt. 26.4 en 48.3, 4°, Wegverkeersreglement aan de bestuurder resp. de voetganger opgelegde verplichtingen zijn correlatief. Dit houdt in dat, wanneer een toevallige hindernis die hun het gezicht verspert, aan beide weggebruikers gemeen is, zij beiden aan dezelfde voormelde verplichtingen onderworpen zijn met inachtneming van de bestaande hindernis. De voetganger die zich op de oversteekplaats begeeft, moet, wanneer hij wegens een toevallige hindernis geen gezicht op de naderende voertuigen heeft, de hem door art. 48.3, 4°, opgelegde verplichtingen blijven naleven wanneer hij achter de hindernis op de oversteekplaats de naderende voertuigen kan waarnemen. De bestuurder moet de oversteekplaats met matige snelheid naderen en mag de mo-

gelijkheid niet uitsluiten dat een voetganger zich reeds op de oversteekplaats achter de hindernis bevindt.

V. e.a. t/ A.

Gelet op het bestreden arrest, op 12 december 1974 door het Hof van beroep te Gent gewezen ;

Overwegende dat de voorziening enkel de civielrechtelijke belangen betreft ;

Over het tweede middel afgeleid uit de schending van artikel 26.4 van het algemene verkeersreglement,

doordat het arrest enerzijds vaststelt dat de voetganger op ongeveer 2,90 meter van de rechter rijbaanrand op de oversteekplaats was toen hij door verweerder werd aangereden en anderzijds overweegt dat de door voormelde bepaling aan de bestuurder opgelegde "matige snelheid", ten einde de voetgangers die zich op de oversteekplaats bevinden niet in gevaar te brengen, "in zekere mate afhankelijk is van het al dan niet reeds aanwezig zijn van voetgangers op het zebrapad, hetgeen inhoudt dat ze zichtbaar moeten zijn",

terwijl zelfs wanneer een deel van de oversteekplaats voor voetgangers niet zichtbaar is wegens de aanwezigheid van gestationeerde wagens, de verplichting voor de bestuurder die oversteekplaats te naderen met matige snelheid blijft bestaan, ook al zijn de voetgangers die er zich op bevinden niet zichtbaar, en er geen verband bestaat tussen de aan de bestuurder opgelegde matige snelheid en de mogelijkheid voor hem de aanwezigheid van een voetganger op de oversteekplaats te ontwaren ;

terwijl de omstandigheid dat een deel van de oversteekplaats niet zichtbaar is wegens de aanwezigheid van gestationeerde wagens evenveel voorzichtigheid en aanpassing van de snelheid vereist als wanneer de voetgangers op de oversteekplaats kunnen gezien worden en een onvolledig gezicht op de oversteekplaats laat vermoeden, zo lang de bestuurder het tegendeel niet vaststelt, dat voetgangers die willen oversteken op de oversteekplaats aanwezig zijn, zoals uit de bepaling van artikel 26.5 van voormeld reglement blijkt :

Overwegende dat de verplichtingen aan de bestuurder en aan de voetganger respectievelijk opgelegd door de artikelen 26.4 en 48.3.4° van het algemeen verkeersreglement correlatief zijn ; dat zulks inhoudt dat wanneer, zoals door het arrest vastgesteld, de toevallige hindernis die hun gezicht verspert, aan beide weggebruikers gemeen is, zij beiden aan dezelfde voormelde verplichtingen zijn onderworpen met inachtneming van de bestaande hindernis ; dat, eensdeels, de voetganger, die zich op de oversteekplaats begeeft wanneer hij wegens een toevallige hindernis geen gezicht op de naderende voertuigen heeft, de hem door voormeld artikel 48.3.4° opgelegde verplichtingen moet blijven naleven wanneer hij achter de hindernis op de oversteekplaats de naderende voertuigen kan waarnemen ; dat, anderdeels, de bestuurder de oversteekplaats met matige snelheid moet naderen en de mogelijkheid niet mag uitsluiten dat een voetganger zich reeds op de oversteekplaats achter de hindernis bevindt ;

Overwegende dat het arrest vaststelt dat het niet bevestigen is dat verweerder aan overdreven snelheid "de voor hem vrije oversteekplaats" naderde, hiermede het voor hem zichtbaar gedeelte van de oversteekplaats be-

doelend ; dat daaruit volgt dat het arrest de door voormeld reglement aan de bestuurder opgelegde "matige snelheid" alleen beoordeelt in functie van het gedeelte van de oversteekplaats dat die bestuurder kan waarnemen en aldus de bepaling van artikel 26.4 van het algemeen verkeersreglement schendt ;

Dat het middel gegrond is ;

Om die redenen,

en zonder acht te slaan op de andere middelen welke tot geen ruimere cassatie zouden kunnen leiden,

Vernietigt het bestreden arrest in zoverre het uitspraak doet op de civielrechtelijke vorderingen van de eisers, behalve waar het beslist dat de rechtsvoorganger van de eisers een fout heeft begaan in oorzakelijk verband met het ongeval ;

Verwerpt de voorziening voor het overige ;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing ;

Veroordeelt verweerder in de kosten.

Verwijst de aldus beperkte zaak naar het Hof van beroep te Brussel.

HOF VAN CASSATIE

3e KAMER — 10 MAART 1976

Voorzitter : de h. Naulaerts

Raadsheer-rapporteur : de h. Van Leckwijck

Advocaat-generaal : de h. Lenaerts

Advocaten : mrs. Bayart en Houtekier

Arbeidsovereenkomst bedienden—Einde der overeenkomst—Kwijting voor saldo—Afstand van aanspraken.

Art. 23 van de gecoördineerde wetten schrijft voor dat aan de kwijting voor saldo van rekening, door de werknemer afgeleverd op het ogenblik dat het contract een einde neemt, niet de betekenis gehecht mag worden dat hij hierdoor afziet van de aanspraken die hij zou kunnen doen gelden op bedragen die de ontvangen som zouden overtreffen.

Bedoeld artikel verklaart evenwel niet ongeldig de afstand van dergelijke aanspraken die de werknemer, benevens de kwijting voor saldo van rekening, tegelijkertijd uitdrukkelijk doet.

D. t/ T. en D.

Gelet op het bestreden arrest, op 18 januari 1974 door het Arbeidshof te Gent gewezen ;

Over het middel, afgeleid uit de schending van artikel 23 van de bij koninklijk besluit van 20 juli 1955 gecoördineerde wetten betreffende het bediendencontract,

doordat het arrest de vordering van eiser ongegrond verklaart, welke ertoe strekte betaling te bekomen van achterstallige lonen en het daaraan beantwoordende vakantiegeld hem nog verschuldigd, rekening houdende met het feit dat de verweerders, toen eiser bij hen als handelsvertegenwoordiger in dienst was, hem beneden

het wettelijk minimum hadden betaald zoals dit bepaald werd door het bevoegde nationaal paritair comité, zulks op grond dat de overeenkomst tussen de partijen bij wederzijds akkoord op 25 september 1970 werd beëindigd, dat eiser op 14 oktober verklaarde de som van 20.138 frank ontvangen te hebben tot slot van alle rekeningen, hiervan kwijting te geven en afstand te doen van alle welkdanige rechten en aanspraken die hij eventueel nog zou kunnen laten gelden, en dat niets zich ertegen verzet dat de bediende na het beëindigen van het contract afstand doet van rechten die van openbare orde zijn,

terwijl, nu het arrest aanneemt dat de door eiser gegeven kwijting voor slot van alle rekeningen, ook al werd ze gegeven meer dan veertien dagen na het beëindigen van de overeenkomst, overeenkomstig voormeld artikel 23 van de wetten betreffende het bediendencontract niet betekende dat eiser afzag van zijn rechten, en nu het arrest aldus impliciet doch duidelijk constateert dat de door de verweerders ingeroepen hoger vermelde verklaring van eiser deel uitmaakte van een afrekening welke opgesteld werd toen de overeenkomst een einde nam, hieruit volgt dat, overeenkomstig de bepalingen van gezegd artikel 23, de hoger bedoelde verklaring van eiser geen verzaking van enig recht inhield :

Overwegende dat het arrest vaststelt dat in zijn verklaring van 14 oktober 1970 eiser niet alleen erkende 20.138 frank tot slot van alle rekeningen ontvangen te hebben en hiervan kwijting gaf, doch bovendien afstand deed van alle welkdanige rechten en aanspraken die hij eventueel nog zou kunnen laten gelden ;

Overwegende dat het in het middel ingeroepen artikel 23 voorschrijft dat aan de kwijting voor saldo van rekening, door de werknemer afgeleverd op het ogenblik dat het contract een einde neemt, de betekenis niet gehecht mag worden dat hij hierdoor afziet van de aanspraken die hij zou kunnen doen gelden op bedragen die de ontvangen som zouden overtreffen ; dat dit artikel echter niet ongeldig verklaart de afstand van dergelijke aanspraken die de werknemer, benevens de kwijting voor saldo van rekening, tegelijkertijd uitdrukkelijk doet ;

Dat het middel naar recht faalt ;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening ;

Veroordeelt eiser in de kosten.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

5e KAMER — 2 OKTOBER 1975

Voorzitter : de h. Paës

Raadsheren : de hh. Slachmuylder en Wauters

Advocaten : mrs. Van Orshaegen en De Ridder

Handelspraktijken—1. Onrechtmatige mededinging—Handelsbenaming—Meublo en Meublo-Discount—2. Handelspubliciteit—Vermelding van korting.

1. *Het is strijdig met de eerlijke handelsgebruiken aan de handelsnaam een typische term toe te voegen, waardoor bij het publiek verwarring kan ontstaan m.b.t. een andere voordien opgerichte firma, die dezelfde of een gelijkkluidende term in haar benaming voert en die op dezelfde cliënteel is aangewezen (ten deze Meublo en Meublo-Discount).*

Een inbreuk op de artt. 28 of 117 Vennootschapswet maakt tevens een inbreuk uit op de Wet betreffende de handelspraktijken.

2. *De vermelding dat een korting van 20 à 25 % wordt toegestaan, zonder verwijzing naar enige vergelijkingsprijs, is slechts een grof lokmiddel. Misleiding in de reclame mag niet worden verward met kennelijke overdrijving, die door de wetgever aanvaard wordt.*

P.V.B.A. Meublo t/ P.B.V.A. Meublo-Discount

Gezien, in behoorlijke vorm, de door de wet vereiste processtukken, waaronder de bestreden beschikking (Rb. Kh. Brussel, 29 maart 1974), waarvan geen akte-betekening wordt overgelegd en waartegen op 2 oktober 1974 een naar vorm en termijn regelmatig en toelaatbaar hoger beroep werd ingesteld;

Overwegende dat de vordering van appellante, die stoelt op de Wet van 14 juli 1971 betreffende de handelspraktijken, er essentieel toe strekt:

1. te doen verbieden aan geïntimeerde nog gebruik te maken in haar handelspubliciteit van de door haar gevoerde benaming "Meublo-Discount";

2. te doen verbieden aan geïntimeerde dat zij in haar handelspubliciteit zou vermelden dat een korting van 20 tot 25 % toegestaan wordt;

Ad 1

Overwegende dat appellante onder de benaming "Meublo" sedert 19 maart 1968 aan de Carnotstraat 105 te Antwerpen een handelszaak drijft, waar zij meubelen verhandelt;

Overwegende dat geïntimeerde onder de benaming "Meublo-Discount" sedert mei 1973 een gelijkaardige zaak drijft aan de Nikolaas Doyenstraat 52 te Sint-Jans-Molenbeek;

Overwegende dat de eis door de eerste rechter afgewezen werd op grond van de beschouwing dat tussen beide handelszaken geen verwarring mogelijk is;

Overwegende dat appellante thans een bundel facturen overlegt waaruit blijkt dat zij ook over een cliënteel in de streek van Brussel beschikt;

Overwegende dat verwarring dus wel mogelijk is;

Overwegende dat het strijdig is met de eerlijke handelsgebruiken aan de handelsnaam een typische term toe te voegen, waardoor bij het publiek verwarring kan ontstaan met betrekking tot een andere voordien opgerichte firma die dezelfde of een gelijkaardige term in haar benaming voert en die op dezelfde cliënteel is aangewezen (Hof Brussel, 19 januari 1973 (en niet 10 januari), R.W., 1972-73, 1384, inzake Couture Tof en Pull Tof);

Overwegende dat geen enkele daad, die strijdig is met de eerlijke handelsgebruiken, ontsnapt aan de toepassing van de Wet van 14 juli 1971; dat een inbreuk op de artikelen 27 of 117 van de Vennootschapswetten dan ook

tevens een inbreuk uitmaakt op de voorschriften van de Wet betreffende de handelspraktijken;

Overwegende dat dit gedeelte van de vordering van appellante dan ook, bij toepassing van de artikelen 20, 3, en 54 van voormelde wet, gegrond is;

Ad 2

Overwegende dat het ten deze handelspubliciteit betreft zoals deze omschreven wordt bij artikel 19 van de Wet van 14 juli 1971;

Overwegende dat de vermelding van de aangeklaagde korting, zonder verwijzing naar enige andere vergelijkingsprijs, voor de consument, in wiens belang essentieel de reglementering tot stand kwam, slechts een grof lokmiddel uitmaakt; anders zou te beslissen zijn indien bij de tekoopaanbieding in haar winkel door geïntimeerde een prijsverlaging zou toegekend worden zonder duidelijke verwijzing naar een van de bij artikel 4 van de Wet van 14 juli 1971 vermelde vergelijkingsprijzen; dat het ten deze echter geen verkoopaanbieding betreft, doch louter publiciteit (zie Bulletin Ministerie van Economische Zaken, nr. 1, bl. 10 tot 13);

Overwegende overigens dat misleiding in de publiciteit niet mag verward worden met kennelijke overdrijving, die door de wetgever aanvaard wordt (zie Segers, Wet op de handelspraktijken, bl. 48/49 en voormeld Bulletin, nr. 3, bl. 16);

Overwegende dat dit gedeelte van de vordering van appellante als niet gegrond voorkomt;

Overwegende dat er geen aanleiding toe bestaat de aanplakking en publikatie van huidig arrest te bevelen;

Om die redenen,

Het Hof,

Ontvangt het hoger beroep; Verklaart het gedeeltelijk gegrond; Doet de bestreden beschikking te niet;

Hervormende, Legt aan geïntimeerde verbod op in hare handelspubliciteit de benaming "Meublo" nog te vermelden;

Verleent aan appellante akte van haar voorbehoud eventueel haar recht op schadevergoeding te doen gelden;

Wijst het meergevorderde af.

HOF VAN BEROEP TE ANTWERPEN

5e KAMER — 16 OKTOBER 1975

Voorzitter-rapporteur: de h. Meers
Raadsheren: de hh. Janssens en van Gelder
Openbaar ministerie: de h. Vandeplas
Advocaat: mr. Duyman

Inkomstenbelastingen—Personenbelasting—Inkomsten uit leningen—Aftrekbare lasten.

Voor aftrekbaarheid op grond van art. 71, § 1, 1°, W.I.B. komt niet in aanmerking een lastenpercentage wegens kosten van "onderzoek, dossier, beheer, administratie, inning en verzekeringspremie", als die kosten

niet als innings- en bewaringskosten of andere soortgelijke kosten of lasten kunnen worden beschouwd.

Een aftrek kan ook niet worden verricht met toepassing van de Wet van 9 juli 1957 en het K.B. van 23 december 1957, indien het gaat om hypothecaire leningen en overigens de betrokkene niet eens de bij art. 23 van de wet bedoelde erkenning verkregen heeft.

V. t/ Belgische Staat

Gelet op de stukken van het geding en nl. de in eensluidend verklaard voorgelegde beslissing van de directeur der directe belastingen te Antwerpen, 2e Directie van 10 januari 1974, alsmede het verzoekschrift houdende voorziening tegen genoemde beslissing en het exploit van aanzegging ervan, beide laatste stukken regelmatig ter griffie van het Hof van Beroep te Brussel neergelegd;

Overwegende dat de voorziening in de door de wet voorgeschreven vormen en tijdig werd ingeleid; dat ze dan ook ontvankelijk is;

Overwegende dat bij de bestreden beslissing de directeur der directe belastingen uitspraak deed over de bezwaarschriften op 6 oktober 1971 en 23 mei 1972 ingediend tegen de gevestigde aanslagen in de inkomstenbelastingen respectievelijk onder kohierartikel 133.261, begrotingsjaar 1971, aanslagjaar 1969, inkomstenjaar 1968 op gezamenlijke belastbare inkomsten ten bedrage van 163.587 fr. en onder kohierartikel nr. 245.886, begrotingsjaar 1972, aanslagjaar 1970, inkomstenjaar 1969 op gezamenlijke belastbare inkomsten t.b.v. 147.082 fr.;

Overwegende dat voor de berekening van de aangehaalde belastbare grondslagen door de administratie inkomsten uit leningen in aanmerking werden genomen ten belope van 111.360 fr. voor 1968 en van 95.255 fr. voor 1969; dat verzoekster echter deze bedragen betwist en meer bepaald staande houdt dat zij lastenpercentages zijn en als zodanig slechts voor 65% rente op de geleende kapitalen uitmaken en voor de overige 35% samengesteld zijn uit kosten van onderzoek, dossier, beheer, administratie, inning en verzekeringspremie, die met toepassing van artikel 71, § 1, 1°, W.I.B. van haar netto-inkomsten mogen worden afgetrokken, zodat deze dienen te worden verminderd met 38.976 fr. voor 1968 en met 33.339 fr. voor 1969;

Overwegende dat deze stelling van verzoekster niet kan worden aanvaard; dat inderdaad vooreerst verzoekster de aangehaalde kosten, waarvan zij voor het jaar 1969 zelfs geen opgave doet, zonder enig bewijs van het bestaan of de samenstelling ervan voor te leggen, enkel forfaitair raamt op 35% van het totaal van de lastenpercentages;

dat voorts deze kosten, zoals zij werden aangegeven voor het jaar 1968, niet voor aftrekbaarheid op grond van artikel 71, § 1, 1°, W.I.B. in aanmerking kunnen komen, daar zij geen innings- en bewaringskosten zijn en evenmin als andere "soortgelijke" kosten of lasten kunnen worden beschouwd en dan ook terecht, als zijnde van een andere aard, door de bestreden beslissing werden verworpen;

dat belanghebbende zich tevergeefs beroept op de Wet van 9 juli 1957 en het ter uitvoering daarvan genomen Koninklijk Besluit van 23 december 1957; dat het in casu immers voor het overgrote gedeelte gaat om

hypothecaire leningen (stukken 12 verso en 25 verso) die uitdrukkelijk van de toepassing van bedoelde wetgeving werden uitgesloten (artikel 2, 3°, Wet van 9 juli 1957) en verzoekster overigens de in artikel 23 van deze wet bedoelde erkenning niet heeft bekomen.

(...)

HOF VAN BEROEP TE GENT

JEUGDKAMER — 18 DECEMBER 1975

Jeugdrechter in hoger beroep: de h. Van Wymeersch

Openbaar ministerie: de h. Verpaele

Advocaat: mr. Strumane

Adoptie en wettiging door adoptie—Kleinkind geadopteerd door grootouders—Niet onwettig—Wettige redenen—Begrip.

De adoptie en de wettiging door adoptie moeten de geadopteerde tot voordeel strekken en op wettige redenen steunen, maar de wet bepaalt niet, wat onder wettige redenen verstaan moet worden en er is geen verbodsbepaling m.b.t. adoptie of wettiging door adoptie van kleinkinderen door grootouders. Dat zulke adoptie of wettiging door adoptie de filiatieregels in de schoot van een zelfde familie vervalsen, impliceert niet noodzakelijk dat ze met de openbare orde in strijd zouden zijn en aldus niet op wettige redenen zouden steunen. In elk concreet geval afzonderlijk dient nagegaan te worden of er werkelijk billijke redenen zijn die, gelet op het specifiek eigene van de zaak, de adoptie of de wettiging door adoptie rechtvaardigen.

R.M. en D.Y.

Gelet op het hierbijgaande verzoekschrift;

Door R.M. en zijn echtgenote D.Y. werd tijdig en op regelmatige wijze hoger beroep ingesteld van het vonnis van 24 juli 1975 verleend door de Jeugdrechtbank te Brugge waarbij de homologatie werd geweigerd van de akte verleden op 6 september 1974 voor de Vrederechter van het tweede kanton te Oostende, houdende de verklaring van wettiging door adoptie door voornoemden van het minderjarig kind V.M., erkend natuurlijk kind van hun dochter M.M.

Daar vaststaat dat de natuurlijke moeder van het kind niet in staat is naar behoren voor dit laatste te zorgen en het praktisch sedert zijn geboorte opgenomen is in het kroostrijk gezin van appellanten waar het als een eigen kind een degelijke opvoeding geniet, zodat alle concrete gegevens in acht genomen, het nergens beter kan zijn, wordt terecht door het openbaar ministerie bij het hof het hoger belang van dit kind als de ter zake determinerende factor naar voren gebracht.

Naast het voordeel dat, voor de geadopteerde uit de adoptie of wettiging door adoptie voort te spruiten, bepaalt art. 343 B.W. tevens dat deze op wettige redenen moet steunen. De wet bepaalt nochtans niet wat moet worden verstaan onder wettige redenen; evenmin is er enige verbodsbepaling wat betreft adoptie of wet-

tiging door adoptie van kleinkinderen door de grootouders.

Dat daardoor de filiatieregels vervalst worden in de schoot van één zelfde familie impliceert niet noodzakelijkerwijze dat gezegde adoptie of wettiging door adoptie in strijd zou zijn met de openbare orde en aldus niet op wettige redenen zou steunen. Nu adoptie en wettiging mogelijk is, welke afstammeling ook de adoptant mag hebben, "onthutsende mildheid ... klaarblijkelijk ingegeven door de wil van de wetgever de adoptievoorwaarden zo soepel mogelijk te maken ten einde de adoptie van feitelijk en juridisch verlaten kinderen door bereidwillige adoptanten te vergemakkelijken" (A.P.R., *Adoptie* ..., nr. 103) is er geen ernstige reden voorhanden om een principiële verbodsregel voorop te stellen die als dusdanig door de wetgever niet gewild blijkt te zijn. Veeleer dient in elk concreet geval afzonderlijk te worden nagegaan of er werkelijk billijke redenen voorhanden zijn die de adoptie of de wettiging door adoptie, gelet op het specifiek eigene van de zaak, rechtvaardigen.

In casu stelt het hof vast dat alle bij de wet gestelde voorwaarden vervuld zijn, zodat er duidelijk gegronde redenen zijn om tot homologatie van de akte over te gaan.

Om die redenen,

Het Hof, in openbare terechtzitting,

Ontvangt het hoger beroep en er over beslissend: verklaart het hoger beroep gegrond; doet het bestreden vonnis teniet en opnieuw wijzende: Zegt dat gehomologeerd wordt de akte op 6 september 1974 verleden voor dhr. Vrederechter van het tweede kanton te Oostende, waarbij R.M., bootsman en D.Y., zonder beroep, beiden gehuisvest te Oostende, verklaard hebben te wettigen door adoptie: M.V.M.D., geboren te Oostende op 26 juli 1970, wonende en gehuisvest te Oostende.

HOF VAN BEROEP TE GENT

9e KAMER — 5 FEBRUARI 1976

Voorzitter: de h. Beekman

Raadsheren: de hh. Soetaert en Lamiroy

Advocaat: mr. Van de Voorde

Beslag—Uitvoerend beslag op roerende goederen—Bij familie inwonende schuldenaar—Revindicatie—Schadevergoeding.

De beslagleggende schuldeiser geeft toe, dat de schuldenaar bij wijze van gedogen zijn intrek had genomen bij zijn halfzuster en haar echtgenoot en dat dezen, toen bij hen beslag op roerende goederen werd gelegd, facturen voorlegden die hun eigendomsrecht staafden.

Ofschoon de woonplaats van de schuldenaar en die van de echtgenoten in hetzelfde huis gevestigd zijn, is het beslag onrechtmatig: bij een summier onderzoek en een weinig overleg moest onmiddellijk blijken dat de schijnbaar voor beslag in aanmerking komende goederen eigendom waren van de echtgenoten, aan wie het

niet tot fout kon worden aangerekend dat zij een dakloos familielid onderkomen hadden verleend. De schuldeiser die in die omstandigheden het door zijn deurwaarder gelegde beslag handhaaft, is voor de daardoor ontstane schade aansprakelijk.

Belgische Staat t/ V.-R. en M.

Gezien de stukken, inzonderheid het vonnis gewezen door de beslagrechter in de Rechtbank van Eerste Aanleg te Dendermonde van 29 mei 1975;

Overwegende dat het principaal en het incidenteel hoger beroep tijdig en regelmatig zijn ingesteld;

Overwegende dat derde geïntimeerde niet verschenen is noch iemand voor hem, alhoewel hij behoorlijk ter terechtzitting werd opgeroepen overeenkomstig de bepaling van art. 751 van het Gerechtelijk Wetboek;

Overwegende dat bij exploit van 20 januari 1975 tegen en ter woonplaats van M. uitvoerend beslag gelegd werd op roerende goederen; dat deze woonplaats samenvalt met die van de eerste twee geïntimeerden, de echtgenoten V. en R.; dat R. de halfzuster is van de beslagene;

dat op het protest van R. tegen het beslag, met voorlegging van aankoopfacturen tot bewijs van eigendom, de instrumenterende gerechtsdeurwaarder in het procesverbaal aantekent: dat hij, niet bevoegd zijnde om over het eigendomsrecht te oordelen, het beslag handhaaft en dat in geval van betwisting de betrokkenen zich dienen te richten tot de beslagrechter;

dat bij exploit van 17 februari 1975, met als bijlage de fotocopies van de aankoopfacturen, de echtgenoten V.-R. tegen appellant een vordering instellen tot revindicatie van de in beslag genomen roerende goederen, tot betaling van 5.000 frank als schadevergoeding en tot veroordeling van appellant in de kosten;

Overwegende dat de echtgenoten V.-R., zowel bij de inleiding van het geding als bij de latere dagstelling op verzoek van appellant, ter terechtzitting verschenen zijn in persoon;

dat appellant in de conclusie van 7 april 1975 vordert, 1) akte te verlenen van de vrijwillige opheffing van het beslag, 2) de eis tot schadevergoeding af te wijzen en 3) over de kosten te beschikken als naar rechte, na te hebben gesteld;

"dat eisers, die op 22 mei 1971 huwden onder het stelsel der wettelijke huwelijksgemeenschap bij gebrek aan huwelijkscontract, het thans door hen betrokken huis bewonen sinds hun huwelijk, mevrouw R. zelfs reeds voordien met haar ouders;

"dat M. er blijkbaar zijn intrek heeft genomen ten titel van loutere gedoogzaamheid, terwijl de huurprijs betaald wordt door de eisers;

"dat de eisers bovendien een drietal facturen voorbrachten, hun eigendomsrecht stavend;

"dat deze feiten en stukken een geheel van vermoedens uitmaken, die erop wijzen dat de in beslag genomen roerende goederen aan de eisers toebehooren";

Overwegende dat de rechter in zijn vonnis akte verleent van de vrijwillige opheffing van het beslag, de eis tot schadevergoeding afwijst en appellant veroordeelt in de kosten;

dat appellant het voormelde vonnis bestrijdt in de beschikking, houdende zijn veroordeling in de kosten en

enkel deswege hoger beroep instelt ;

Overwegende dat de procedure tot revindicatie van beslagen roerende goederen geen uitzondering maakt op het bepaalde van art. 1017 van het Gerechtelijk Wetboek en, desbetreffende vordering gegrond zijnde en bij ontstentenis van enig ongelijk aan de zijde van de echtgenoten V.-R., appellant terecht in de kosten van het geding veroordeeld werd ;

Overwegende dat, zo de woonplaats van M. en die van de echtgenoten V.-R. in hetzelfde huis gevestigd zijn, niettemin het beslag op roerende goederen, waarvan de laatstgenoemden eigenaars zijn, onrechtmatig voorkomt ;

dat ten deze bij een summier onderzoek en met een weinig overleg onmiddellijk moest blijken dat de schijnbaar voor beslag in aanmerking komende roerende goederen eigendom waren van de echtgenoten V.-R., dat het dezen niet tot fout kan worden aangerekend, aan een dakloos familielid onderkomen te verlenen ;

dat in deze omstandigheden het litigieuze beslag een onrechtmatig karakter heeft en appellant, die de werkwijze van zijn lasthebber ratificeert, voor de daardoor veroorzaakte schade aansprakelijk is ;

Overwegende dat de echtgenoten V.-R., nu ze een exploot tot revindicatie lieten opstellen, fotocopie van aankoopfacturen voorleggen, voor de eerste rechter en voor het hof in persoon verschenen, werkverlet en verplaatsingskosten hadden, terecht aanspraak maken op schadevergoeding waarvan het bedrag, dat niet mathematisch te berekenen valt, billijk geraamd mag worden op 5.000 frank, gelet onder meer op de rechtsplegingsvergoeding welke hun zou toevallen bij het in rechte staan met bijstand van een advocaat ;

Om die redenen,

Het Hof,

Gelet op artikel 24 van de Wet van 15 juni 1935 ;

Alle andere en meeromvattende conclusies als ongegrond verwerpend ;

Ontvangt het principaal en het incidenteel hoger beroep ; verklaart het eerste ongegrond en het tweede gegrond ;

Oordelende binnen de perken van het hoger beroep en bij arrest als op tegenspraak gewezen ten aanzien van derde geïntimeerde en op tegenspraak ten aanzien van de overige partijen, bevestigt het bestreden vonnis behoudens de beschikking over de wedereis tot schadevergoeding ; desaanstaande opnieuw wijzende, veroordeelt appellant om aan de echtgenoten V.-R. te betalen de som van vijfduizend frank (5.000 frank), te vermeerderen met de gerechtelijke rente.

Veroordeelt appellant in de kosten van het hoger beroep.

ARBEIDSHOF TE ANTWERPEN

5e KAMER — 16 JANUARI 1976

Voorzitter : de h. Marcelis

Raadsheer : de h. Verbruggen

Substituut-generaal : de h. Smits

Advocaat : mr. Smets

Pensioen zelfstandigen—Loopbaan—Bewijs van beroepsbezigheid—Betaling van pensioenbijdragen—Solidariteitsbijdragen.

Vanaf 1957 dient het bewijs van de beroepsbezigheid als zelfstandige geleverd te worden door betaling van de pensioenbijdragen verschuldigd krachtens de wetten die het pensioenstelsel der zelfstandigen regelen.

De term "pensioenbijdragen" omvat ook de betaling van de niet-rentevestigende solidariteitsbijdragen.

Rijksinstituut voor de Sociale Verzekeringen der Zelfstandigen t/ R.

Het beroep is gericht tegen een vonnis van de Arbeidsrechtbank te Antwerpen van 13 februari 1975 dat de jaren 1957, 1958 en 1959 in de beroepsloopbaan van geïntimeerde heeft toegelaten voor de berekening van zijn pensioen als zelfstandige.

Dit beroep is regelmatig naar vorm en tijd en derhalve ontvankelijk.

Ten gronde

In de akte van hoger beroep wordt gesteld dat de toekenning van de jaren 1957 tot en met 1959 een schending is van de bepalingen van artikel 15, § 1, 2°, van het Koninklijk Besluit nr. 72 van 10 november 1967, namelijk omdat de vereiste bijdragen niet werden betaald. Met deze vereiste bijdragen worden bedoeld de zogenaamde solidariteitsbijdragen verschuldigd in toepassing van artikel 19 van de Wet van 30 juni 1956.

De tekst van artikel 15, § 1, 2°, van het Koninklijk Besluit nr. 72, die volgens appellant geschonden werd, luidt als volgt :

"§ 1. Het bewijs van de beroepsbezigheid als zelfstandige kan geleverd worden : (...)

2° van 1957 af, door de betaling van pensioenbijdragen verschuldigd krachtens de wetten die het pensioenstelsel der zelfstandigen regelen".

Het hele probleem is te weten of de term pensioenbijdragen al dan niet de solidariteitsbijdragen omvat.

De eerste rechter heeft een beperkende interpretatie aan de term pensioenbijdragen gegeven, gebaseerd op overwegingen van tekstuele aard, namelijk dat er in artikel 15, § 1, 2°, geen sprake is van "solidariteitsbijdragen", en dat in de Wet van 30 juni 1956 onder de titel "verplichtingen" de solidariteitsbijdragen evenmin vermeld worden.

Hij wijst erop dat de solidariteitsbijdragen niet rentevestigend zijn en besluit dat zij derhalve geen pensioenbijdragen zijn.

Indien de wetgever het anders had gewild zou hij in artikel 15, § 1, 2°, niet de term "pensioenbijdragen" maar de algemene term "bijdragen" hebben gebruikt aldus de eerste rechter.

Op zichzelf zou deze interpretatie overtuigend kunnen zijn indien de wetgever zijn bedoelingen ter zake niet kenbaar had gemaakt.

Het is namelijk zo dat de tekst van artikel 15, § 1, 2°, van het Koninklijk Besluit nr. 72 de letterlijke overname is van de tekst van artikel 21, § 1, 2°, van de Wet van 31 augustus 1963.

Welnu, de bedoeling van de wetgever is duidelijk tot

uiting gebracht bij de bespreking van artikel 21, § 1, 2°, waar gezegd wordt: "De bijdragen waarvan sprake in artikel 21, § 1, 2°, beogen zowel de bijdragen bestemd voor de kapitalisatie als de solidariteitsbijdragen" (Kamer van Volksvertegenwoordigers, zitting 1962-1963, 22 mei 1963, memorie van toelichting).

Ten overvloede verwijst het Rijksinstituut voor de Sociale Verzekeringen der Zelfstandigen ook nog naar de voorbereidende werkzaamheden der Wet van 28 maart 1960 waaruit ook reeds bleek dat de wetgever de solidariteitsbijdragen als pensioenbijdragen beschouwde.

Klaarblijkelijk kan er overigens nauwelijks twijfel over bestaan dat de betaling der solidariteitsbijdragen vereist is voor de jaren welke een zelfstandige in zijn beroepsloopbaan opgenomen wenst te zien voor de berekening van zijn pensioen, daar men anders diegenen die hun wettelijke verplichtingen niet nakomen onrechtmatig zou bevoordelen tegenover diegenen die volledig in regel zijn met al hun bijdrageverplichtingen.

De mogelijkheid bestaat trouwens thans nog dat geïntimeerde zich in regel stelt met de betaling van de gevraagde solidariteitsbijdragen voor de jaren 1957 tot en met 1959 in de loopbaan op te nemen.

(...)

ARBEIDSHOF TE GENT

2e KAMER — 1 MAART 1976

Voorzitter : de h. Van Kerkhove

Raadsheren in sociale zaken : de hh. Genbrugge en De Kie

Advocaat : mr. Van Reutergem loco De Roeck

Arbeidsovereenkomst—Gereedschap toebehorend aan de werkman—Aansprakelijkheid van werkgever—Culpa levis in abstracto.

De werkgever moet als een goede huisvader zorg dragen voor het gereedschap dat aan de werkman toebehoort. Hij staat der halve in voor de culpa levis in abstracto door hemzelf of door zijn aangestelde begaan.

V.A. t/ J.

De geïntimeerde die sedert 27 mei 1972 als schrijnwerker in dienst was van de appellante werd na vrijdag, 2 juni 1972 (de laatste werkdag van de week) ziek, zodat zijn werkkoffer achterbleef op de werf te Rixensart.

Bij exploit van 22 mei 1973 vorderde hij van de appellante een bedrag van 3.201 frank, omdat hij volgende voorwerpen niet terugkreeg : — 2 schietloden (102 frank) — een steekzaag (78 frank) — een boor van 18-19 centimeter lang (105 frank) — een serie van 6 gewone houtboren (151 frank - 130 frank - 123 frank - 116 frank en 116 en 138 frank) — 2 timmermanshamers (560 frank) — 4 nylondraden (150 frank) — een paar werkschoenen (500 frank) — 1 meter (36 frank) — 3 potloden (8 frank) — 1 pince (koevoet) — 1 bijl (400 frank) — 1 blauwe draad (115 frank).

Het vonnis a quo verklaarde de vordering toelaatbaar en gegrond.

De appellante acht zich gegriefd, vooreerst omdat zij niet verantwoordelijk gesteld kan worden voor het verdwijnen van de koffer, daar zij slechts maanden later werd verwittigd, dat deze op de werf werd achtergelaten en vervolgens omdat het niet bewezen zou zijn dat deze koffer gereedschap bevatte.

Volgens artikel 13 van de Wet op het arbeidscontract, moet de werkgever als *een goede huisvader* zorgen voor het gereedschap dat aan de werkman toebehoort, alsmede voor de persoonlijke voorwerpen welke door deze laatste in bewaring moeten worden gegeven, en mag de werkgever in geen geval weigeren dat gereedschap of de persoonlijke voorwerpen terug te geven.

Zoals blijkt uit dit artikel wordt de omvang van de aansprakelijkheid van de werkgever ter zake gelijkgesteld met die van een goede huisvader, d.w.z. dat de werkgever instaat voor de culpa levis in abstracto (zoals omschreven in artikel 1137 van het Burgerlijk Wetboek), in tegenstelling met de gewone bewaargeving van het Burgerlijk Wetboek, waar de persoon die een voorwerp in bewaring neemt slechts instaat voor zijn culpa levis in concreto (artikel 1927 van het Burgerlijk Wetboek), d.i. de zorg die hij aan zijn eigen zaken geeft.

Het beeld van de goede huisvader doet denken aan een normaal en voorzichtig mens (De Page, II, nr. 1083 ; Dekkers, II, nr. 219 ; R.P.D.B., Tw. Quasi-contrat, nr. 85 e.v.).

De rechter dient zich dus af te vragen hoe deze mens zich in de gegeven omstandigheden gedragen zou hebben.

Welnu, uit de verklaringen van de getuigen die door de eerste rechter werden verhoord, blijkt onbetwistbaar, dat de geïntimeerde bij de aanvang van zijn ziekte zijn werkmakker R. heeft verzocht te zorgen voor de werkkoffer, die gesloten was achtergebleven te Rixensart.

De chef-timmerman, die op de hoogte was gesteld door R., geeft toe dat hij de gereedschapskoffer bij het ophalen van het personeel te Rixensart niet kon meenemen, omdat de auto overvol was.

Dit wordt bevestigd door V.L., die eraan toevoegt, dat de meester gast beloofde er later om te zullen gaan.

De werkgever is verantwoordelijk voor de fout door hemzelf of zijn aangestelde begaan.

De appellante wist overigens dat de geïntimeerde tijdens het weekeinde ziek was geworden, zodat zij, toen de arbeiders zich naar een andere werf moesten begeven, de nodige maatregelen had dienen te nemen om de koffer, die zich in de barak op de werf bevond, te laten halen.

De appellante stelt verder dat het niet bewezen is dat zich in de koffer gereedschap bevond.

Het is ondenkbaar dat de geïntimeerde een ledige koffer naar de werf gebracht zou hebben, vooral daar het een algemeen gebruik is, dat de arbeiders op de werf hun persoonlijke gereedschapsbak bezitten, waarin hun persoonlijk gereedschap is ondergebracht.

In verschillende collectieve arbeidsovereenkomsten afgesloten in het Nationaal Paritair Comité voor het bouwbedrijf worden modellijsten aangegeven die het maximum assortiment van gereedschappen opsommen die een

werkgever van een schrijnwerker-timmerman mag vereisen.

Daaruit blijkt dat de door de geïntimeerde aangegeven voorwerpen het minimum aan gereedschap vertegenwoordigen, nodig om zijn werk normaal te kunnen presteren.

Het vonnis a quo heeft dus terecht de vordering van de geïntimeerde gegrond verklaard.

(...)

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN

3e KAMER — 8 JANUARI 1976

Voorzitter : de h. Hellings

Rechters : de hh. Van de Velde en De Clercq

Advocaten : mrs. Bruneel en Wilmots

Huur—Wet van 10 april 1975—Intrekking van de verlenging van de huur—Wil om het goed persoonlijk en effectief te betrekken—Betwisting—Beoordeling door de rechter.

In beginsel zijn de in art. 6, § 1, lid 4, 1° en 2°, van de Wet van 10 april 1975 opgesomde redenen om de intrekking van de wettelijke verlenging te eisen, niet voor appreciatie en betwisting vatbaar. Wel is een aan het controlerecht van de rechtbank onderworpen betwisting mogelijk bij bedrog, veinzerij, klaarblijkelijke onoprechtheid of onmogelijkheid het aangevoerde voornemen ten uitvoer te brengen.

Uit het niet-vermelden in de opzeggingsbrief van het voornemen om het goed zelf te bewonen en uit het feit dat de verhuurder reeds drie jaar de benedenverdieping van het verhuurde goed betreft, zonder ooit gewaagd te hebben van de noodzakelijke uitbreiding, kan de rechter niet afleiden dat het voornemen van de verhuurder om ook de bovenverdieping te betrekken onoprecht is.

S. en D. t/ De C.

Gezien de stukken van het geding vervat en geïnventariseerd in het dossier van de rechtspleging en o.m. :

het vonnis waartegen hoger beroep, uitgesproken door de vrederechter van het kanton Borgerhout van 18 september 1975 ;

Overwegende dat de oorspronkelijke, door de eerste rechter als ongegrond afgewezen eis van eisers in hoger beroep, handelend in hun hoedanigheid van verhuurders, ertoe strekte om bij toepassing van art. 6, § 1, lid 4, 1°, van de Wet van 10 april 1975 de intrekking te verkrijgen van de door hetzelfde artikel geregelde wettelijke verlenging van huur, en om goed en geldig te horen verklaren de op 29 april 1975 gegeven opzeg van de huur betreffende de woning gelegen op de 2e verdieping, en tussenverdieping tussen 1e en 2e verdieping, van het pand Sergeyselstraat 39 te Borgerhout ;

Overwegende dat de eerste rechter terecht van oordeel was dat, hoewel de schriftelijke opzegging van 29 april 1975 niet "expressis verbis" melding maakt van de bedoeling van eisers in hoger beroep om het verhuurde persoonlijk en effectief te betrekken, hun verzoekschrift

van 12 mei 1975, strekkende tot oproeping van verweerder in hoger beroep in verzoening overeenkomstig art. 7 van de Wet van 10 april 1975, en hun ter gelegenheid van de verzoeningszitting afgelegde verklaring, volstonden om de eis van eisers in hoger beroep ontvankelijk te verklaren ;

Overwegende dat in beginsel de door art. 6, § 1, lid 4, 1° en 2°, bepaalde opgesomde redenen om de intrekking van de wettelijke verlenging te eisen, niet vatbaar zijn voor appreciatie of betwisting, daar door het inroepen van deze redenen de verhuurder een attribuut van zijn eigendomsrecht uitoefent, en in dit geval, overeenkomstig de visie van de wetgever, de belangen van de huurder moeten wijken voor die van de eigenaar ;

dat echter — en hierin kan met de eerste rechter eveneens ingestemd worden, wel een aan het controlerecht van de rechtbank onderworpen betwisting mogelijk is wanneer bedrog, veinzerij, klaarblijkelijke onoprechtheid of onmogelijkheid de ingeroepen reden te verwezenlijken aangetoond wordt, of, vanzelfsprekend, wanneer de aan de twee voormelde redenen van intrekking verbonden tekstvoorwaarden niet vervuld zijn (cf. bij analogie met de handelshuurovereenkomsten : La Haye en Van Kerckhove, *Le louage des choses*, II, *Les baux commerciaux*, 185, A.P.R., Ach. Pauwels, *Huur van Handelshuizen*, nrs. 103-104 ; bij analogie met de pachtovereenkomsten : Cass., 13 februari 1947, *Pas.*, 1947, I, 50) ;

Overwegende dat evenwel de eerste rechter ten onrechte uit het niet-vermelden in de opzeggingsbrief van 29 april 1975 van hun bedoeling het verhuurde zelf te bewonen, en uit het feit dat eisers in hoger beroep reeds gedurende drie jaren de verdieping gelijkvloers van het eigendom bewoonden zonder voordien ooit te gewagen van de wil of de noodzaak van uitbreiding van hun woongelegenheid tot de door verweerder in hoger beroep betrokken plaatsen, afgeleid heeft dat eisers in hoger beroep onoprecht zijn, en er geen reden tot intrekking van de prorogatie voorhanden zou geweest zijn ;

dat er ter zake geen afdoende elementen voorhanden zijn om in hoofde van eisers in hoger beroep te besluiten tot klaarblijkelijke onoprechtheid, laat staan veinzerij of bedrog ;

dat mitsdien, afgezien van hetgeen hierna beslist zal worden omtrent de duur der opzeggingsperiode, de door eisers in hoger beroep gegeven opzegging als goed en geldig voorkomt, en van waarde dient te worden verklaard ;

Overwegende dat eisers in hoger beroep zich voor wat het bepalen van de duur der opzeggingsperiode aangaat gedragen naar de wijsheid van de rechtbank ;

dat gelet op de hoge leeftijd van verweerder in hoger beroep en zijn echtgenote, en op het probleem van het vinden van een andere woning, en van de verhuizing, dit laatste bemoedilijkt zijnde door de aanwezigheid van een voorraad kolen in de kelder, het billijk voorkomt verweerder in hoger beroep het gehuurde te laten betrekken tot 31 mei 1976 ;

Om die redenen,

De Rechtbank, (...)

Verklaart het hoger beroep ontvankelijk en gegrond ; Vernietigt het bestreden vonnis ; Opnieuw rechtdoende : Verklaart de door eisers in hoger beroep bij aangetekende

brief van 29 april 1975 gegeven huuropzegging goed, geldig en van waarde, en veroordeelt verweerder in hoger beroep om de betrokken plaatsen (...) te verlaten (...). Veroordeelt verweerder in hoger beroep tot de kosten van beide gedingen, (...).

NOOT—Betwisting van de aangevoerde reden wanneer de verhuurder de intrekking van de verlenging van de huur eist om het verhuurde goed persoonlijk te betrekken.

1. De Wet van 10 april 1975¹ heeft — niettegenstaande haar enigszins misleidende titel — twee doelstellingen wat betreft de verhuring van bescheiden en middelgrote woningen, nl. de stijging van de huurprijzen af te remmen en de bestaande huurovereenkomsten te verlengen voor een periode van twee jaar.

De eerste doelstelling is algemeen bekend: iedereen weet dat de huurprijzen van vermelde woningen gereguleerd zijn. Minder algemeen realiseert men zich dat de huurder niet verplicht kan worden om het goed te verlaten, zelfs indien het om huurovereenkomst met een bepaalde duur gaat. In het oorspronkelijk wetsontwerp² was trouwens van die automatische verlenging geen sprake³. Ze werd slechts ingevoerd om de huurprijsregulering effectief te maken. Anders zou de verhuurder immers via een opzegging toch een prijsverhoging kunnen invoeren.

Daarom geniet de huurder het voordeel van de verlenging van de huurovereenkomst (art. 6, § 1, lid 3).

2. Ook in het in bovenstaand vonnis behandelde geval hield de verhuurder geen rekening met deze nieuwe wetsbepaling: hij had de huurder, een bejaarde havenarbeider die enkele kamers huurde in het huis dat ook de verhuurder zelf bewoonde, opzegging betekend zonder redenen te vermelden. Waarop de huurder terecht de bescherming van de Wet van 10 april 1975 inriep. De verhuurder riep de huurder in verzoening op krachtens art. 7, om de opzegging te doen bevestigen, en toen eerst gaf hij als reden op dat hijzelf het verhuurde deel wenste te betrekken. Die vraag was verkeerd geformuleerd: de verhuurder diende een eis tot intrekking van de verlenging in te stellen. Daar de verhuurder uitdrukkelijk verwees naar art. 7, werd de eis in beide instanties ontvankelijk verklaard. De huurder betwistte de oprechtheid van het beweerde motief. De eerste rechter (zie hierna Vred. Borgerhout, 18 september 1975) verwierp de eis van de verhuurder omdat hij meende dat de ingeroepen reden onoprecht was.

3. Is er betwisting mogelijk omtrent de redenen van de eis tot intrekking van de huurverlenging, opgesomd in art. 6, § 1, lid 4, 1°, van de Wet van 10 april 1975?

De wettekst zelf biedt geen antwoord.

In de Pachtwet wordt wel uitdrukkelijk bepaald dat de vrederechter een onderzoek dient in te stellen naar de ernst en de gegrondheid van de opzeggingsredenen en hij moet nagaan of uit de omstandigheden blijkt dat de verpachter zijn voornemen zal ten uitvoer brengen (art. 15, 5, Pachtwet).

De tekst van de Wet van 29 januari 1964 (tot bescherming van de huurprijs der bescheiden woongelegenheden), die in een tweejaarlijkse verlenging voorziet, vermeldde uitdrukkelijk dat bij een eis tot intrekking van de verlenging van de huur door de verhuurder, de vrederechter "naar billijkheid" beschikte (art. 3, § 3, 1° lid). (Deze wet werd het laatst verlengd door de Wet van 19 maart 1973; zie R.W., 1975-76, 1982).

¹ Staatsblad, 16 april 1975, 4575. Zie voor commentaar op deze wet: E. STASSIJNS, "De nieuwe wet betreffende de huurprijzen van woningen", R.W., 1974-75, 2561; J. VANKERCKHOVE, "La loi du 10 avril 1975 relative aux loyers des immeubles d'habitation", J.T., 1975, 409 en 433.

² Parl. Besch., Senaat, 1974-75, nr. 501-1.

³ In het oorspronkelijk ontwerp van de herstellwet zijn evenmin bepalingen opgenomen betreffende een automatische verlenging van de huurovereenkomsten, waar deze wet handelt over de blokkering van de huurprijzen van alle woningen, waaronder ook de grote woningen (Parl. Besch., Kamer, 1975-76, nr. 738-1).

De tekst van de Wet van 10 april 1975 is bijna letterlijk overgenomen uit de Handelshuurwet art. 16, I, 1°. Evenwel is in vergelijking met de Handelshuurwet de nieuwe wet enerzijds ruimer: zij bepaalt immers dat ook de broeders en de zusters van de verhuurder en echtgenoot in aanmerking komen voor "persoonlijke betrekking"; en anderzijds beperkter, doordat de ingebruikneming door een personenvennootschap waarvan de verhuurder of nabestaanden de werkende vennoten zijn of ten minste drie vierde van het kapitaal bezitten, niet in aanmerking komt, wat begrijpelijk is gezien de aard van de door de nieuwe wet beschermde woningen.

De rechtsleer⁴ en de rechtspraak⁵ zijn het er over het algemeen over eens dat de huurder de ingeroepen reden van weigering steeds kan betwisten bij handelshuurovereenkomsten. Deze mogelijkheid van betwisting is echter niet onbeperkt; ze bestaat alleen ingeval de ingeroepen reden "niet oprecht of niet vatbaar voor uitvoering voorkomt".

Dezelfde overwegingen kunnen overgenomen worden bij betwisting naar aanleiding van een eis tot intrekking van de huurverlenging door de verhuurder, om het goed zelf te betrekken.

Sommige auteurs⁶ leggen er de nadruk op dat de appreciatie van de rechter alleen kan gelden wanneer er klaarblijkelijk bedrog aanwezig is in hoofde van de verhuurder: de regel *Fraus omnia corrumpit* is hier van toepassing. Volgens hen is het onmogelijk zich in de plaats te stellen van de eigenaar-verhuurder: hij weet immers dat hem als sanctie het betalen van een schadevergoeding van minstens zes maanden huur wacht indien hij het goed niet in gebruik neemt binnen drie maanden na het verstrijken van de opzeggingstermijn. De wet zou alleen een sanctie opleggen bij niet-uitvoering van het voornemen, maar geen preventieve controle mogelijk maken.

Ons inziens is deze zienswijze wat al te eng, omdat op die manier de bedoeling van de wetgever niet tot haar recht komt. De automatische verlenging van de huurcontracten is immers een middel om de reglementering van de huurprijzen effectief te maken: de verhuurder kan al te gemakkelijk de vastgelegde huurprijzen omzeilen door de huurder uit het goed te zetten. Een uitgezette huurder kan eventueel wel schadevergoeding bekomen, maar hij moet in ieder geval het huis verlaten en de kosten van het verhuizen voorschieten, en een hogere huur betalen; bovendien moet hij minstens drie maanden wachten en een procedure instellen die ook nog kan aanslepen.

Door de wet worden de uitzonderingen op de automatische verlenging van de huurcontracten strikt beperkt tot vier gevallen: persoonlijke bewoning, wederopbouw van het verhuurde goed, grove tekortkomingen vanwege de huurder, en onteigening of verwerving ten algemenen nutte door openbare besturen en instellingen (art. 6, § 3). Die uitzonderingsgevallen moeten strikt geïnterpreteerd worden: de wet beschermt immers de huurder van bescheiden en middelgrote woningen en niet de eigenaar.

Het is duidelijk dat de rechter en de huurder zich niet in de plaats zullen stellen van de eigenaar om te oordelen of de opzegging opportuun is of gepast. Wel moet de rechter nagaan of de ingeroepen reden ernstig is in de gegeven feitelijke omstandigheden, en of de eigenaar geen andere motieven heeft, ook al verzwijgt hij die.

In een recent geval van handelshuur kwam het Hof van Cassatie tot dezelfde conclusie, zonder evenwel te verwijzen naar klaarblijkelijk bedrog in hoofde van de verhuurder, zoals de meeste auteurs. Het besliste dat het de feitelijke en dus soevereine beoordeling van de rechter ten gronde toekomt om uit de omstandigheden af te leiden of het de wil van de verhuurder was om persoonlijk en werkelijk het verhuurde goed in gebruik te nemen. *In casu* kon de rechter soeverein beslissen dat de werkelijke reden niet was een persoonlijke ingebruikneming, maar wel de weigering van de huurder in te stemmen met de verhoging van de huur. De

⁴ A. PAUWELS, *Handelshuur* (A.P.R.), nr. 351 e.v.

⁵ O.m. Cass., 7 juni 1963, *Pas.*, 1963, I, 1063. Voor de Pachtwet: Cass., 13 februari 1947, *Pas.*, 1947, I, 35 (oude wet); Cass., 17 september 1971, *Pas.*, 1972, I, 57; Cass., 6 januari 1972, *R.Not.B.*, 1973, 215; Cass., 31 januari 1974, *R.W.*, 1973-74, 2491 (nieuwe wet).

⁶ O.m. J. VANKERCKHOVE, *a.w.*, nr. 58.

omstandigheden die de rechtbank van eerste aanleg in hoger beroep tot deze beslissing bewoog waren de leeftijd van de verhuurders (62 en 64 jaar) en het feit dat het pand sinds 18 jaar aan verweerder verhuurd was⁷.

In dezelfde optiek kon ook de vrederechter in het onderhavige geval — in tegenstelling tot de rechtbank van eerste aanleg — uit de omstandigheden afleiden dat de verhuurders onoprecht waren: in hun oorspronkelijke opzeggingsbrief hadden ze geen gewag gemaakt van de intentie om de verhuurde verdieping zelf te bewonen; daarenboven bewoonde de huurder reeds drie jaar de kamers, en zij hadden nooit eerder hun wil tot of de noodzaak van uitbreiding kenbaar gemaakt.

Maar de vrederechter diende die omstandigheden in ieder geval meer uitvoerig te omschrijven: was er sprake geweest van verhoging van de huur bij de aanvankelijke opzegging? Was er sprake van andere huurders? Had de leeftijd van de verhuurder enige invloed? De motivering om de verlenging in te trekken was te summier: de opgegeven omstandigheden waren niet voldoende, zodat de rechtbank van eerste aanleg het vonnis kon wijzigen.

Tegen het vonnis van de rechtbank van eerste aanleg is cassatieberoep ingesteld.

A.-M. Stubbe-Pauwels
Assistente Rechtsfaculteit K.U.L.

⁷ Cass., 31 januari 1975, R.W., 1975-76, 31.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE DENDERMONDE

1e KAMER — 1 APRIL 1976

Voorzitter: de h. Mertens

Rechters: de hh. Van Avermaet en Stallaert

Openbaar ministerie: mevr. De Pessemier

Advocaten: mrs. Heynderickx en Joos

Huwelijk—Uitdrukkelijke akte van eerbied—Recht van de vader en de moeder om tegen het huwelijk op te komen en recht van verzet tegen het huwelijk—Vordering tot opheffing van het verzet—Van wie mag ze uitgaan—Minderjarige—Vordering tot schadevergoeding—Voorlopige tenuitvoerlegging.

1. De ouders aan wie een uitdrukkelijke akte van eerbied is betekend, beschikken, om te beletten dat na een maand tot de voltrekking van het huwelijk wordt overgegaan, over een dubbele mogelijkheid: het recht van de vader en de moeder om tegen het huwelijk op te komen (art. 152 B.W.) en het recht van verzet tegen het huwelijk (art. 172 e.v. B.W.).

2. De vordering tot opheffing van het verzet tegen het huwelijk mag worden ingeleid hetzij door beide aanstaande echtgenoten, hetzij door een van hen.

3. Een minderjarige wordt hetzij als eiser hetzij als verweerder in principe door zijn wettelijke vertegenwoordigers vertegenwoordigd, maar dit is niet het geval voor vorderingen met een strikt persoonlijk karakter zoals de vordering tot opheffing van het verzet tegen het huwelijk.

4. De ouder wiens verzet tegen het huwelijk afgewezen wordt, kan niet op grond van art. 179 B.W. tot schadevergoeding worden veroordeeld, tenzij in het geval dat hij reeds van zijn recht om tegen het huwelijk op te komen gebruik heeft gemaakt en zijn vordering ongegrond werd verklaard.

5. Art 1399 Ger.W. sluit de voorlopige tenuitvoerlegging uit van vonnissen die opheffing verlenen van het verzet tegen het huwelijk.

V. en V.d.V. t/ R. en ambtenaar van de burgerlijke stand te K.

Overwegende dat tweede verweerder alhoewel be hoorlijk gedagvaard niet is verschenen;

Overwegende dat de vordering van aanleggers ertoe strekt eerste verweester en tweede gedaagde te horen zeggen voor recht dat er geen gronden zijn om zich tegen het geplande huwelijk van aanleggers te verzetten; derhalve het gedane verzet te horen verwerpen en eerste verweester zich te horen veroordelen tot betaling van een schadevergoeding van 25.000 fr., alsmede tot betaling van de gerechtskosten; dat aanleggers daarenboven vorderen dat het tussen te komen vonnis uitvoerbaar bij voorraad zou worden verklaard, niettegenstaande welke voorziening ook en zonder borgstelling;

I. Nopens de aard van de tussen partijen gevoerde rechtspleging

Overwegende dat eerste aanlegger bij akte van 27 januari 1976 van het ambt van notaris L. te Sint-Niklaas uitdrukkelijk verklaard heeft eerbiedig raad te vragen aan zijn moeder, eerste verweester, aangaande het huwelijk dat hij voornemens is aan te gaan met tweede aanlegster; dat deze akte op regelmatige wijze aan eerste verweester werd betekend doch dat deze laatste weigerde toestemming tot het huwelijk te verlenen;

Overwegende dat de ouders van een meerderjarig kind van minder dan vijftientig jaar over een dubbele mogelijkheid beschikken ten einde te trachten te beletten dat, ondanks hun weigering in het huwelijk toe et stemmen, een maand na de akte van eerbied tot de voltrekking van het huwelijk wordt overgegaan (artikel 152, lid 1, B.W.);

Dat zij enerzijds gebruik kunnen maken van het recht van de vader en de moeder om tegen het huwelijk op te komen, zoals omschreven in artikel 152 B.W. terwijl zij anderzijds ook hun recht van verzet tegen het voorgenomen huwelijk kunnen aanwenden overeenkomstig artikel 172 e.v. B.W. (zie nopens de essentiële verschillpunten tussen beide rechten alsmede nopens de specifieke kenmerken van het recht van verzet indien het uitgaat van ascendenten: De Page, I, uitg. 1962, nr. 635); dat de ouders trouwens eventueel achtereenvolgens op beide rechtsmiddelen een beroep zouden kunnen doen (De Page, *Traité*, I, uitg. 1962, nr. 635);

Overwegende dat eerste verweester ter zake enkel gebruik gemaakt heeft van haar recht van verzet zonder vooraf haar recht om tegen het huwelijk op te komen te hebben laten gelden, hoewel dit laatste ook mogelijk zou geweest zijn daar eerste aanlegger wel meerderjarig doch minder dan vijftientig jaar is;

Overwegende dat het verzet op rechtsgeldige wijze werd gedaan;

II. Nopens de ontvankelijkheid van de vordering van aanleggers strekkende tot opheffing van het verzet

Overwegende dat de vordering tot opheffing van het

verzet werd ingeleid door beide aanstaande echtgenoten; dat het nochtans had volstaan dat een van beiden de zaak voor de burgerlijke rechtbank had gebracht (en om het even wie van hen, daar beiden een gelijk belang hebben: zie o.m. Cass., 19 juli 1877, *Pas.*, 1877, I, 353);

Overwegende dat eerste verweerster laat gelden dat de vordering namens tweede aanlegster niet ontvankelijk zou zijn daar zij nog minderjarig is en niet de nodige bekwaamheid zou bezitten om in eigen naam in rechte op te treden;

Overwegende dat deze opwerping van eerste verweerster — hoewel zonder enig praktisch belang daar eerste aanlegger de vordering tot opheffing van het verzet aléén had kunnen instellen — hierna naar haar waarde zal worden onderzocht;

Overwegende dat het onbetwistbaar juist is dat de minderjarigen, hetzij als aanleggers, hetzij als verweerders principieel worden vertegenwoordigd door hun wettelijke vertegenwoordigers (*R.P.D.B.*, Tw. Minorité, Tutelle, Emancipation, nr. 24); dat zulks nochtans niet het geval is wat betreft de vorderingen met een strikt persoonlijk karakter, zoals bijvoorbeeld de vordering tot echtscheiding (*R.P.D.B.*, o.c., nr. 24; De Page, II, nr. 8; Planiol et Ripert, I, nr. 260); dat ook de vordering strekkende tot opheffing van het verzet tegen een voorgenomen huwelijk een strikt persoonlijk karakter heeft; dat zulks geïllustreerd wordt door het feit dat onder meer de wettelijke vertegenwoordigers van een minderjarige zich tegen diens voorgenomen huwelijk kunnen verzetten;

Dat derhalve de vordering, in de mate dat zij ook door tweede aanlegster werd ingesteld, ontvankelijk is;

III. Ten gronde

A. *Nopens het verzet en de gevorderde opheffing ervan*

Overwegende dat de ascendenten geen redenen voor hun verzet moeten opgeven (artikel 176 B.W.); dat de ascendenten, bij gebreke aan wettelijk huwelijksbeletsel, geldig verzet tegen het voorgenomen huwelijk kunnen aantekenen ten einde hen aldus in de mogelijkheid te stellen hun kinderen een laatste maal te doen nadenken; dat hun recht zich echter beperkt tot de vertraging van het huwelijk doch niet tot de verhindering ervan, indien er geen wettelijke huwelijksbeletsel is (De Page, *Traité*, I, uitg. 1962, nr. 637bis; J.P. Masson, "Le consentement des ascendants au mariage de leurs descendants majeurs", *Annales du Notariat*, 1970, blz. 316-317, nr. 8bis);

Dat, daar er ter zake geen wettelijke huwelijksbeletsen blijken te zijn, het verzet, ondanks de bezwaren van eerste verweerster, opgeheven dient te worden;

B. *Nopens de geëiste schadevergoeding van 25.000 fr.*

Overwegende dat het verzet van de ouders tegen het voorgenomen huwelijk principieel nooit enige fout tot grondslag kan hebben, daar zij het recht hebben het huwelijk te vertragen (De Page, I, uitg. 1962, nr. 637bis); dat er van rechtsmisbruik slechts sprake zou kunnen zijn, indien de ouders, *zonder enige wettige reden*, van hun recht van verzet gebruik maken ondanks het feit dat zij voordien reeds hun recht om tegen het huwelijk op te komen hadden aangewend en dat dit door de

rechtbank ongegrond werd verklaard; dat, in dit geval, het verzet enkel een ongerechtvaardigd verder uitstel van het huwelijk zou beogen (De Page, I, uitg. 1962, nr. 635 en noot 3 op blz. 773; J.P. Masson, o.c., nr. 8bis);

Dat, nu eerste verweerster geen gebruik gemaakt heeft van haar recht om tegen het huwelijk op te komen, doch enkel verzet tegen het voorgenomen huwelijk heeft aangetekend, dit onderdeel der vordering ongegrond voorkomt;

IV. *Nopens de gevorderde voorlopige tenuitvoerlegging van het vonnis*

Overwegende dat ter zake geen voorlopige tenuitvoerlegging van het vonnis mag worden toegestaan; dat zulks inderdaad regelrecht zou indruisen tegen artikel 1399 van het Gerechtelijk Wetboek, hetwelk onder meer bepaalt dat de voorlopige tenuitvoerlegging van eindvonnissen niet kan worden toegestaan in geval van verzet tegen het huwelijk (zie desbetreffend ook: De Page, I, uitg. 1962, nr. 645 en noot 6);

Om die redenen,

De Rechtbank (...)

Gehoord mevrouw M. De Pessemier, substituut-procureur des Konings, in haar overeenkomstig advies, gegeven ter openbare terechtzitting van 25 maart 1976;

Verklaart de vordering van aanleggers ontvankelijk doch wijst deze af als ongegrond in de mate dat zij strekt tot het bekomen van een schadevergoeding van vijftienduizend frank;

Verklaart de vordering voor het overige grotendeels gegrond en zegt voor recht dat het door eerste verweerster tegen het voorgenomen huwelijk van aanleggers gedane verzet wordt opgeheven;

Veroordeelt aanleggers tot de helft en eerste verweerster tot de wederhelft der gerechtskosten.

NOOT—Over de stuiting van het huwelijk

1. Feiten

Een meerderjarige man die nog niet de leeftijd van 25 jaar heeft bereikt, richt een uitdrukkelijke akte van eerbied tot zijn moeder, die haar toestemming tot zijn voorgenomen huwelijk weigert. De moeder oefent niet de vordering van art. 152 B.W. uit, maar doet verzet tegen het voorgenomen huwelijk van haar zoon (art. 173 B.W.). Samen met zijn verloofde vordert deze opheffing van het verzet en schadevergoeding. De rechtbank verleent opheffing maar wijst de vordering tot schadevergoeding af.

2. Keuze tussen het recht om tegen het huwelijk op te komen en het recht van verzet

In het vonnis wordt de mogelijkheid voor de ouders om te kiezen tussen de twee rechtsmiddelen duidelijk uiteengezet. Ook zonder een uitdrukkelijke akte van eerbied kunnen ze zich tegen het huwelijk verzetten. Is een akte van eerbied betekend, dan kunnen ze ofwel zich verzetten, ofwel er tegen opkomen. In dit laatste geval zouden ze nog kunnen verzet doen naderhand.

Waarom zou een ouder, als de akte van eerbied is betekend, verzet doen veeleer dan de vordering van art. 152 B.W. uitoefenen? Op het eerste gezicht lijkt zo'n houding niet de beste, aangezien van een van de rechtsmiddelen wordt

afgezien. Maar er kunnen voorzeker goede redenen voorhanden zijn om die houding aan te nemen: een voordeel (vanuit het standpunt van de ouder) van het verzet is dat het kind het initiatief moet nemen tot een proces, indien het de opheffing ervan wil bekomen. Een bijkomende reden om voor het verzet te opteren bestaat als de ouder aanvoelt dat hij geen gegronde reden heeft om zich tegen het voorgenomen huwelijk te verzetten: hij kan dan alleen hopen de voltrekking van het huwelijk te vertragen, een resultaat dat hij via beide procedures bekomt, met het voordeel, als hij voor het verzet opteert, dat hij geen veroordeling tot schadevergoeding riskeert (onder voorbehoud van wat verder onder nr. 4 wordt gezegd). Ten slotte zal men na de betekening van de akte van eerbied de procedure van het verzet verkiezen indien de termijn van 15 dagen verstreken is (art. 152 B.W.), ook al werd geoordeeld dat met die termijn het recht om een vordering in te leiden voor de ouders niet vervalt (Hof Brussel, 15 mei 1970, *Pas.*, 1971, II, 6; *J.T.*, 1970, 574; *Ann. not. ent.*, 1970, 452, met kritische noot van J.-P. MASSON).

3. De bekwaamheid van minderjarigen om in rechte op te treden

Het besproken vonnis stelt dat de minderjarige niettegenstaande zijn algemene handelingsonbekwaamheid de bekwaamheid bezit om in rechte op te treden als het gaat om hoogst persoonlijke aangelegenheden.

Het argument geput uit het echtscheidingsrecht gaat evenwel niet op: minderjarigen kunnen persoonlijk optreden inzake echtscheiding aangezien zij door het huwelijk ontvoegd zijn, en ontvoogde minderjarigen slechts door een beperkte onbekwaamheid getroffen worden, die niet het optreden in rechte inzake niet-vermogensrechtelijke aangelegenheden betreft (DE PAGE, I, nr. 879; Cass., 11 november 1869, *Pas.*, 1870, 5, 3; Rb. Leuven, 25 april 1890, *Pas.*, 1890, III, 260).

Dit belet niet dat de stelling van de rechtbank te Dendermonde juist is. (We behandelen de vraag niet de lege ferenda. Het zal wel voor velen vanzelfsprekend zijn dat minderjarigen een minstens gedeeltelijke handelingsbekwaamheid inzake procesrecht behoren te verkrijgen, al was het maar om tegen hun ouders op te treden.) Inderdaad lijkt men te moeten aannemen dat voor het verrichten van hoogst persoonlijke handelingen de minderjarige bekwaam is (DE PAGE, I, nr. 78, B, 1°, a; andere referenties in het vonnis).

De ware reden hiervoor is (a) dat vertegenwoordiging uitgesloten geacht wordt en (b) er geen reden is om de handelingsonbekwaamheid tot een rechtsonbekwaamheid te laten uitgroeien, voor zover men te maken heeft met personen die onderscheidingsvermogen bezitten.

In gevallen zoals het onderhavige geldt de bijkomende reden dat er een tegenstelling van belangen bestaat tussen ouders en kind, en de benoeming van een vertegenwoordiger *ad hoc* uitgelokt moet worden door die zelfde ouders (vgl. DE PAGE, I, nr. 802).

Men mag in een opwelling van begrip voor de autonomie van de jeugd evenwel de noodzakelijke bescherming van de belangen van de minderjarigen niet uit het oog verliezen. Zo lijkt het ons onjuist en gevaarlijk als algemene regel te peneren dat de ouders (resp. de voogdij-organen) niet bevoegd zijn om minderjarigen in hoogst persoonlijke aangelegenheden te vertegenwoordigen. Dit zou de rechtsonbekwaamheid van *infantes* onnodig uitbreiden, evenals in de praktijk onzekerheid scheppen waar nu aangenomen wordt dat de gezagsdragers ook hun oudere kinderen vertegenwoordigen in persoonlijke aangelegenheden (naamswijziging, extrapatrimoniale schade, auteursrechten, ...). Indien men zoals de rechtbank te Dendermonde aanneemt dat feitelijk bekwaame minderjarigen hun persoonlijkheidsrechten zelf uitoefenen, lijkt het aangewezen het bestaan van een *concomittente* bevoegdheid van de minderjarige en zijn vertegenwoordiger(s) te aanvaarden, gebaseerd op de opvatting dat de vertegenwoordigers van minderjarigen, tenzij bij hoge uitzondering, laatstgenoemde ook in persoonlijke aangelegenheden kunnen vertegenwoordigen. De enige werkelijke uitzondering, gebaseerd op een vaste traditie, is bij ons weten de erkenning van een natuurlijk kind. Dat de echtscheiding slechts een schijnuitzondering is werd boven uiteengezet.

4. Verzet door ascendenten om de voltrekking van het huwelijk te vertragen

Het besproken vonnis neemt de opvatting van DE PAGE over, volgens wie de ascendenten (in het bijzonder dus de ouders) de techniek van het verzet tegen een voorgenomen huwelijk mogen aanwenden om de voltrekking ervan te vertragen, ook al kennen zij geen huwelijksbeletsel. Persoonlijk menen wij dat, wat ook de oorspronkelijke bedoelingen van de opstellers van het Burgerlijk Wetboek geweest zijn, deze opvatting thans te verwerpen is. Ontegensprekelijk biedt de tekst van het Burgerlijk Wetboek de ouders de mogelijkheid om hun bevoegdheid te misbruiken, maar daaruit afleiden dat zij *rechtmatig* handelen als ze verzet doen zonder kennis te hebben van een huwelijksbeletsel lijkt ons overdreven; o.i. handelen ze in dat geval onrechtmatig. Zal men opwerpen dat ze toch niet tot schadevergoeding kunnen worden veroordeeld? Het voorschrift van art. 179 B.W. *in fine* heeft tot doel het opvoeren van spanningen tussen familieleden te vermijden, maar belet niet dat de houding van de ouder(s) onrechtmatig kan zijn. O.i. zouden eventueel andere sancties dan schadevergoeding tegen de ouders kunnen getroffen worden, als ze misbruik van hun ouderlijk gezag maken. Zal men opwerpen dat art. 176 B.W. de ascendenten vrijstelt van de verplichting het motief van hun verzet in het exploit te vermelden? Wij denken het niet; deze bepaling, één uit een geheel van zeer strenge vormvoorschriften aangaande de akte van verzet, kan zo begrepen worden dat ze van een zekere mildheid getuigt t.o.v. de ascendenten wie het eerder dan andere personen vergeven zal worden dat ze emotioneel op het huwelijksplan van hun kind of kleinkind reageren.

Het besproken vonnis volgt daarenboven DE PAGE waar hij schrijft dat de ouders toch tot schadevergoeding veroordeeld kunnen worden indien ze verzet doen nadat hun voorziening tegen de akte van eerbied ongegrond is verklaard. Persoonlijk kunnen wij het hiermee niet eens zijn. Ofwel neemt men aan dat de bedoeling van art. 179 B.W. *in fine* precies ligt in het uitsluiten van schadevergoeding, indien ascendenten rechtsmisbruik plegen (en dit lijkt ons de juiste interpretatie te zijn). Ofwel neemt men aan dat in geval van uitgesproken rechtsmisbruik de eindbepaling van art. 179 B.W. niet van toepassing is; dan kan de rechtbank o.i. de ouders tot schadevergoeding veroordelen telkens als bewezen wordt dat ze van hun doelgebonden ouderlijk gezag misbruik hebben gemaakt. Hoewel wij vrezen dat er voor deze stelling in de huidige stand van ons recht geen fundering voorhanden is, denken wij dat zo'n oplossing haar nut zou hebben, vooral indien het wetsontwerp van 22 augustus 1975 over de verlaging van de meerderjarigheidsleeftijd wet zou worden. In die veronderstelling verdwijnt de akte van eerbied uit ons recht en blijft alleen het verzet over. De ouders zouden dan wellicht, meer dan thans het geval is, geneigd kunnen zijn het verzet louter als vertragsmanoeuvre t.o.v. het huwelijk van hun kinderen te hanteren. Wellicht is het wenselijk art. 179 B.W. grondiger te wijzigen dan art. 19 van voormeld wetsontwerp beoogt (door schrapping van de laatste zinsnede), zo men überhaupt meent de instelling van het verzet te moeten behouden.

J. Pauwels

ARBEIDSRECHTBANK TE ANTWERPEN

5e KAMER — 3 NOVEMBER 1975

Voorzitter: mevr. Schulze

Rechters in sociale zaken: de hh. Daems en Coppé

Substituut-arbeidsauditeur: mevr. Vercammen

Advocaten: mrs. Dinot en Taquet

Arbeidsovereenkomst werklieden—Toiletjuffrouw in grootwarenhuis—Arbeidsovereenkomst—Gezag, leiding, toezicht—Fooien.

Bij gebreke van gezag, leiding, toezicht en loon zijn de toiletjuffrouwen in grootwarenhuizen in casu niet door een arbeidsovereenkomst verbonden.

R.M.Z. t/ G.B.-INNO-BM

Overwegende dat de eis ertoe strekt verweerster te doen veroordelen tot betaling van de bijdragen verschuldigd voor sociale zekerheid voor de toiletjuffrouwen in de verschillende exploitatiezetels tewerkgesteld; verweerster betwist dat de bijdragen verschuldigd zijn, aanvoerend dat deze toiletjuffrouwen niet gebonden zijn door een arbeidscontract, doch door een aannemingscontract;

Overwegende dat verweerster schriftelijke contracten sluit — meestal contract van aanneming genoemd — met vrouwen betreffende de toiletten in haar diverse warenhuizen;

Overwegende dat in deze contracten wordt bepaald dat de toiletjuffrouwen zich verbinden als volgt:

- de toiletjuffrouwen belasten zich met het onderhoud en het toezicht van de klantenlavatory;

- het werk wordt gedaan zonder enige bezoldiging, noch in natura, noch in klinkende munt vanwege verweerster;

- verweerster levert op regelmatige tijdstippen handdoeken, servetten, doeken, W.C.-papier, zeep en onderhoudsartikelen voor het W.C.-lokaal; hiervoor moeten de toiletjuffrouwen een zekere som betalen;

- zij betalen maandelijks een exploitatierecht aan verweerster;

- zij mogen fooien in ontvangst nemen, maar in geen geval mogen zij erom vragen;

- aan het contract kan door beide partijen een einde worden gemaakt met een opzegging van één maand;

Overwegende dat voorts uit de stukken van het dossier blijkt, en meer bepaald uit het onderzoek ingesteld door de bevoegde diensten van eiseres, dat:

- de toiletjuffrouwen geen uniform of kenteken van verweerster dragen;

- geen uurregeling wordt opgelegd, doch de openingsuren samenvallen met die van het warenhuis;

- de toiletjuffrouwen zich niet hoeven te verantwoorden over aan- of afwezigheid: zij mogen zich laten vervangen;

- zij, noch bij aankomst, noch bij vertrek, dienen te tikken zoals het personeel pleegt te doen;

Overwegende dat heel de betwisting hierover gaat, of de toiletjuffrouwen onder de banden van een arbeidsovereenkomst werken en op grond daarvan aan de algemene bepalingen inzake sociale zekerheid voor loontrekkenden onderworpen zijn;

Overwegende dat geen enkele tekst uit het Burgerlijk Wetboek een definitie geeft van de arbeidsovereenkomst;

Overwegende dat rechtspraak en rechtsleer het echter eens zijn om de arbeidsovereenkomst te bepalen als volgt: "Een handarbeider of bediende die zijn arbeidskracht ten dienste van de werkgever stelt, en zich daarmee ook plaatst onder diens leiding en gezag om het voorgenomen werk ten uitvoer te brengen" (zie Steyaert, *Arbeidsovereenkomst*, A.P.R., p. 7);

Overwegende dat het dan gaat om een verbintenis waarbij de werknemer de verplichting op zich neemt arbeid te leveren in ondergeschikt verband en de werkgever de plicht heeft loon uit te betalen;

Overwegende dat deze gezagsverhouding het recht omvat van de werkgever om te bevelen, om aldus, in principe, aan de ondergeschikte te zeggen hoe, in welke mate

en wanneer hij zijn werkkraft zal moeten aanwenden, evenals de verplichting van de ondergeschikte deze bevelen uit te voeren (zie Steyaert, *Arbeidsovereenkomst*, A.P.R., p. 27);

Overwegende dat de rechtsverhouding tussen werkgever en werknemer kortom beschreven wordt als een juridische band die gezag, leiding en toezicht omvat (zie Steyaert, *Arbeidsovereenkomst*, A.P.R., p. 28, en Cass., 7 januari 1965, T.S.R., 1965, 60; Cass., 26 september 1973, Pas., 1974, I, 84);

Overwegende dat het vaststellen van de ondergeschiktheid een feitenkwestie is die vrij door de "feitenrechter beoordeeld wordt" (zie o.m. Cass., 18 januari 1954, Pas., 1954, I, 425; Rb. Dendermonde, 21 december 1953, R.W., 1954-55, 234; Steyaert, *Arbeidsovereenkomst*, A.P.R., p. 33);

Overwegende dat in casu de toiletjuffrouwen een "contract van werkaanneming" onderschreven;

Overwegende dat de rechter echter niet gebonden is door de gebruikte bewoordingen, noch door de benaming die de partijen aan de overeenkomst hebben gegeven (W.R. Ber. Brussel, 12 juni 1945, R.W.D., 1946, 114; W.R. Ber. Luik, 30 juni 1951, J.T., 1952, 26, Steyaert, *Arbeidsovereenkomst*, A.P.R., p. 32);

Overwegende dat in casu weinig sprake is van gezag, leiding en toezicht;

Dat hun geen uurregeling wordt opgelegd; het is wel zo dat de openingsuren van de toiletten samenvallen met de openingsuren van het warenhuis, daar de toiletlokalen binnen het warenhuis gelegen zijn;

Dat geen toezicht wordt gehouden of de toiletten stipt openen op het openingsuur van het warenhuis en stipt sluiten op het sluitingsuur; de toiletjuffrouwen hoeven immers niet te "tikken" bij het begin en einde der werkzaamheden;

Dat zij zich in geval van afwezigheid niet hoeven te verantwoorden ten overstaan van verweerster; dat zij zich te allen tijde mogen laten vervangen en dit door een persoon van eigen keuze;

Overwegende dat bovendien het gebrek aan toezicht nog wordt aangetoond door het feit dat het personeel van het warenhuis nooit gebruik maakt van deze toiletten, daar het over eigen W.C.-lokalen beschikt;

Overwegende dat een ander essentieel element van de arbeidsovereenkomst, namelijk de verplichting in hoofde van de werkgever tot het betalen van loon, hier volkomen ontbreekt;

Overwegende dat in de overeenkomst gesloten tussen verweerster en de toiletjuffrouwen uitdrukkelijk wordt gestipuleerd dat zij het recht hebben fooien te ontvangen van de klanten, maar dat zij er in geen geval mogen om vragen;

Overwegende dat fooien ontegensprekelijk het karakter van loon krijgen zodra ze een verplichting zijn die voortspuit uit de directe wil van de partijen die betrokken zijn bij de overeenkomst gesloten tussen de klant en de werkgever, ofwel uit de gebruiken van het beroep (zie Ph. De Keyser, "Het begrip loon", *Oriëntatie*, 1973, 103);

Overwegende dat de fooien echter niet in het loon worden geïntegreerd als ze zowel in hun bestaan als qua bedrag facultatief zijn (zie Ph. De Keyser, "Het begrip loon", *Oriëntatie*, 1973, 103; R.P.D.B., Tw. Con-

trat de travail et contrat d'emploi, nrs. 333 en 334; P. Blondeau, T.S.R., 1966, 201);

Overwegende dat dit in casu het geval is;

Overwegende dat derhalve de elementen van een arbeidsovereenkomst niet voorhanden zijn en dat de eis als ongegrond afgewezen dient te worden.

VREDEGERECHT TE BORGERHOUT

18 SEPTEMBER 1975

Vrederechter : mevr. Verrycken

Advocaten : mrs. Bruneel en Wilmots

Huur—Wet van 10 april 1975—Intrekking van de verlenging van de huur—Wil om het goed persoonlijk en effectief te betrekken—Beoordeling door de rechter.

Als de verhuurder de intrekking van de in de Wet van 10 april 1975 bedoelde verlenging eist ten einde het verhuurde goed persoonlijk en effectief te betrekken, mag de rechter de oprechtheid van dat voornemen en de waarschijnlijkheid dat het ten uitvoer gebracht wordt, controleren; indien hij vaststelt dat de effectieve bewoning manifest materieel onmogelijk of manifest onwaarschijnlijk is, dient hij de eis niet in te willigen.

S. en D. t/ De C.

Gezien de vraag tot oproeping in verzoening krachtens artikel 7 van de Wet van 10 april 1975 ingediend door aanleggers op 12 mei 1975, ontvangen ter griffie op 13 mei 1975; dat aanleggers hierin betogen dat zij een deel van hun woning gelegen te Borgerhout, Sergeyselstraat 39, meer bepaald de tweede verdieping en een tussenverdieping, gelegen tussen de eerste en de tweede verdieping, zijnde twee plaatsen plus overdekt terras en W.C. verhuurden aan verweerder en dat zij opzegging betekenden bij aangetekend schrijven van 29 april 1975 tegen 31 juli 1975, maar dat deze opzegging werd betwist door verweerder die de bescherming van de Wet van 10 april 1975 inroept;

Gelet op de verschijning van de gedingvoerende partijen in verzoening voor ons, aanleggers in persoon bijgestaan door hun raadsman en verweerder in persoon, bijgestaan door zijn raadsman, op 30 mei 1975;

Gezien het proces-verbaal van niet-verzoening, waarin werd geakteerd dat aanleggers hun gegeven opzegging handhaven om het gehuurde zelf te betrekken en dat verweerder weigert te verhuizen en zich op de bescherming van de Wet van 10 april 1975 beroept; dat wij de zaak alsdan vaststelden op onze zitting van 12 juni 1975 te 9 uur;

Gezien de tussenvonnissen van 12 juni 1975 en 24 juni 1975;

Indien de rechtsgeldigheid van de door de eigenaar betekende opzegging wordt betwist door de huurder, die de prorogatie van de huurovereenkomst bedoeld door de Wet van 10 april 1975 inroept, is het niet voldoende dat de eigenaar nadien zijn wil om het pand zelf te bewonen in de zin van art. 6, § 1, van voormelde wet inroept, opdat automatisch de huurder van het voordeel van de prorogatie zou kunnen worden beroofd.

De eis tot intrekking moet inderdaad in de eerste plaats worden ingeleid voor de bevoegde rechter krachtens art. 6, § 1, van de Wet van 10 april 1975.

Weliswaar hebben aanleggers hun inleidende eis niet expressis verbis als een eis tot intrekking van de prorogatie geformuleerd in de brief van 12 mei 1975, maar aangezien zij oproeping vroegen krachtens art. 7 van de wet, om te horen beslissen over de opzegging gegeven op 29 april 1975 en zij opwierpen dat zij het gedeelte van het pand verhuurd aan verweerder, zelf wilden bewonen, diende hun vraag als een eis tot intrekking van prorogatie te worden beschouwd.

De rechter die van een dergelijke eis kennis neemt, moet deze niet automatisch inwilligen, maar mag de oprechtheid van de beweerde intentie en de waarschijnlijkheid van de verwezenlijking ervan controleren.

De intrekking van de prorogatie kan inderdaad slechts worden geëist om het gehuurde persoonlijk en effectief te bewonen; indien de rechter vaststelt dat deze effectieve bewoning manifest materieel onmogelijk of manifest onwaarschijnlijk is, dient hij de eis niet in te willigen.

Weliswaar stelt art. 6, § 2, een sanctie ten voordele van de huurder, die ervaart een pand te hebben moeten ontruimen onder voorwendsel van bewoning door de eigenaar, die uiteindelijk zijn beweerde intentie niet verwezenlijkt, maar als de rechter al bij de inleiding van de eis tot intrekking van prorogatie met zekerheid vaststelt, dat die intentie niet zal of kan gerealiseerd worden, dan zou het niet alleen onbillijk zijn, maar ook strijdig met de wil van de wetgever, dat hij de intrekking toch zou toestaan en de huurder aldus zou verplicht worden om te ontruimen, en nadien een eis tot schadevergoeding in te stellen.

Inzake de handelshuurovereenkomsten bestaat er trouwens een analoge rechtsfiguur: als de eigenaar een hernieuwing weigert om het pand zelf te betrekken in de zin van art. 16, 1, 1° van de Handelshuurwet, is het de rechter niet verboden na te gaan of de intentie van de eigenaar oprecht is en vatbaar voor uitvoering (Cass., 31 januari 1975, R.W., 1975-76, 31).

Zo een dergelijk controlerecht wordt erkend met betrekking tot de handelshuurovereenkomsten, waarin het dan nog gaat om een hernieuwing en niet om een prorogatie en waarin de sancties, bij niet-verwezenlijking, zwaarder zijn dan in de Wet van 10 april 1975, dan is het zeker conform aan de ratio legis van de Wet van 10 april 1975, dat de rechter een zelfde controlerecht uitoefent m.b.t. art. 6, § 1, van de Wet van 10 april 1975.

Aanleggers hebben in hun opzeggingsbrief van 29 april 1975 niet gewaagd van een intentie om het pand zelf te bewonen en zij hebben dit motief voor het eerst ingeroepen t.o.v. de intentie van verweerder de rechtsgeldigheid van de opzegging te betwisten in het kader van de Wet van 10 april 1975.

In die omstandigheden komt deze beweerde intentie als onoprecht voor, te meer daar aanleggers al drie jaar het pand bewonen en zij voordien nooit van de wil tot of de noodzaak van uitbreiding van hun woongelegenheden hebben gewaagd.

Derhalve is er geen reden tot intrekking van de wettelijke prorogatie en is de opzegging ongeldig (...)

NOOT—Zie hierboven het vonnis in hoger beroep van Rb. Antwerpen, 8 januari 1976, met noot van A.-M. STUBBE-PAUWELS.

RECHTSPRAAK IN KORT BESTEK

Hof van Cassatie (3e Kamer), 10 september 1975

Gerechtsdeurwaarder—Tarief—Openbare orde—Vervoergeld—Betekening van akten tijdens een zelfde reis in verschillende gemeenten.

Door de procureur-generaal bij het hof van beroep is cassatieberoep ingesteld tegen Arbh. Brussel, 9 mei 1974, in zover het aanneemt, dat aan de gerechtsdeurwaarder die tijdens een zelfde reis verschillende akten in meer dan een gemeente heeft betekend, verscheidene vervoergelden kunnen worden toegekend, met name zoveel vervoergelden als er gemeenten zijn waarin hij, tijdens die reis, akten heeft betekend, en dat de beperking tot één enkel vervoergeld slechts geldt voor zover de betekeningen in dezelfde gemeente gedaan zijn.

Tegen de voorziening wordt opgeworpen dat ze niet ontvankelijk is bij gebrek aan belang, omdat het bestreden arrest de door de arbeidsauditeur verdedigde stelling bekrachtigt. Dit wordt als volgt verworpen:

"Overwegende dat de artikelen 519 en 520 van het Gerechtelijk Wetboek betreffende het tarief van de gerechtsdeurwaarders de openbare orde raken;

"Dat de voorziening van het openbaar ministerie tot uitlegging van die wettelijke bepalingen niet onontvankelijk kan worden verklaard bij gebrek aan belang";

Over het middel zelf wordt als volgt beslist:

"Overwegende dat, naar luid van artikel 519 van het Gerechtelijk Wetboek, de Koning het tarief voor alle akten van de gerechtsdeurwaarders vaststelt; dat artikel 15 van het koninklijk besluit van 12 september 1969 aan de gerechtsdeurwaarder, voor zijn verplaatsing, een vergoeding per kilometer toekent, zo voor de heen- als voor de terugreis, waarbij de afstanden worden berekend volgens de gegevens en onder de voorwaarden bepaald in het boek der wettelijke afstanden;

"Overwegende echter dat artikel 520 van het Gerechtelijk Wetboek voorschrijft dat slechts één enkel vervoergeld wordt verleend voor de gezamenlijke akten die de gerechtsdeurwaarder tijdens een zelfde reis en in een zelfde plaats heeft opgesteld; dat volgens dit artikel dit geheel wordt verdeeld in zoveel gelijke delen als er originelen van akten zijn en de gerechtsdeurwaarder voor elk dezer akten een van de delen aanrekent;

"Oevrwegende dat het boek der wettelijke afstanden vaststelt wat de afstand is tussen de gemeenten of bepaalde gehuchten die met name worden genoemd; dat de werkelijke verplaatsing groter of kleiner kan zijn;

"Overwegende dat de regel volgens welke het vervoergeld moet worden verdeeld in gelijke delen onderstelt dat de wettelijke afstand voor elke akte dezelfde is en dat, bijgevolg, alle akten worden opgesteld in een zelfde gemeente of een zelfde gehucht waarvan sprake in het boek der wettelijke afstanden;

"Overwegende dat in artikel 520 van het Gerechtelijk Wetboek de uitdrukking 'een zelfde plaats' doelt op de gemeente of het gehucht als genoemd in het boek der wettelijke afstanden; dat de werkelijke verplaatsing niet verkozen kan worden boven de forfaitaire berekeningswijze die bij de artikelen 519, 520 van het Gerechtelijk Wetboek en 15 van het koninklijk besluit van 12 september 1969 is voorgeschreven;

"Dat het middel naar recht faalt".

(Voorzitter: de h. Polet—Raadsheer-rapporteur: de h. Janssens—Advocaat-generaal: de h. Duchatelet—In de zaak: Procureur-generaal bij het Hof van Beroep te Brussel t/R.M.Z. e.a.).

Hof van Cassatie (2e Kamer), 19 januari 1976

Schade en schadeloosstelling—Overlijden—Beroepsinkomsten van de getroffene—Kinderbijslag—Kledijvergoeding.

Verweerster in cassatie, handelend in haar eigen naam en

als wettelijke vertegenwoordigster van haar minderjarige kinderen, vorderde vergoeding van de schade veroorzaakt door het derven van de beroepsinkomsten van haar man, vader van de kinderen, die overleden was ten gevolge van een ongeval, waarvoor eiser tot cassatie aansprakelijk werd verklaard. Deze laatste verwijt het bestreden arrest (Militair Gerechtshof, 28 mei 1975), dat het voor de bepaling van het nettobedrag van de beroepsinkomsten van de getroffene de kinderbijslag en de kledijvergoeding in aanmerking heeft genomen op grond dat "die bijslag en vergoeding deel uitmaken van de nettobezoldiging van de getroffene".

Met betrekking tot de kinderbijslag is het middel gegrond: "Overwegende dat krachtens de gecoördineerde wetten betreffende de kinderbijslag en inzonderheid artikel 56bis van die wetten, de hierop rechthebbende kinderen in beginsel het voordeel hiervan niet verliezen ten gevolge van het overlijden van hun vader;

"Dat derhalve het arrest, door te steunen op de redenen die het opgeeft, niet wettelijk heeft kunnen beslissen dat het bedrag van die uitkeringen moest worden beschouwd als deel uitmakend van de inkomsten van de getroffene, die diens rechthebbenden hebben moeten derven ten gevolge van zijn overlijden en dat de door eiser verschuldigde vergoeding volgens de methode van kapitalisatie moest worden berekend op basis van de aldus in aanmerking genomen inkomsten".

Maar met betrekking tot de kledijvergoeding is het middel niet ontvankelijk:

"Overwegende dat de rechter enerzijds de kledijvergoeding heeft opgenomen in het bedrag van de beroepsinkomsten van de getroffene en anderzijds van het bedrag van die inkomsten naar gelang van de samenstelling van het gezin een percentage heeft afgetrokken gelijk aan het gedeelte van de inkomsten bestemd voor het persoonlijk onderhoud van de getroffene;

"Dat de rechter door een in feite soevereine beoordeling aldus het gedeelte van de inkomsten heeft bepaald, waaruit de rechthebbenden een persoonlijk voordeel trokken;

"Dat dit onderdeel van het middel, dat kritiek oefent op de feitelijke beoordeling van de rechter, niet ontvankelijk is".

(Voorzitter: baron Richard—Raadsheer-rapporteur: de h. Meelis—Advocaat-generaal: de h. Ballet—Advocaten: mrs. Simont en Fally—In de zaak: C. t/ C.).

Hof van Cassatie (1e Kamer), 6 februari 1976

Verkeer—Snelheid—Onvoorzienbare hindernis—Voetganger—Oversteken van de rijbaan.

Verweerster in cassatie is bij het oversteken van de rijbaan met de auto van eiser tot cassatie in aanraking gekomen.

Het hof beantwoordt eerst het tweede middel, waarin eiser het bestreden arrest (Hof Brussel, 18 september 1974) een tegenstrijdigheid in de motivering verwijt, omdat het om de respectieve aansprakelijkheid te bepalen gewag maakt van een ter plaatse ernstig bemoeilijkt verkeer wegens de vallende regen, de heersende duisternis en de ontoereikendheid van de openbare verlichting, maar gelijktijdig gewaagt van een rijbaan die betrekkelijk goed verlicht was zodat het slachtoffer geen onvoorzienbare hindernis was.

"Overwegende dat het arrest door de in het middel aangehaalde beschouwingen zonder tegenstrijdigheid noch dubbelzinnigheid te kennen geeft dat op de plaats van het ongeval de verlichting voldoende was om de voetganger op de rijbaan te ontwaren, doch onvoldoende om de autobestuurder toe te laten zijn weg te vervolgen zonder snelheid te verminderen;

"Dat het middel feitelijke grondslag mist".

In het eerste middel werpt eiser op, dat het bestreden arrest de artt. 27-1 en 48-3, 5° en 6°, Wegverkeersreglement heeft geschonden.

"Overwegende dat eiser in zijn conclusie stelde, eensdeels, dat zijn rijwijze zeer normaal voorkwam, dat hij verrast werd door eerste verweerster die al lopende plots de baan overstak en zich tegen zijn voertuig kwam werpen en dat hij des te meer verrast werd daar het donker was en regende en, anderdeels, dat eerste verweerster, als voetganger, op de rechte baan de gelegenheid moet hebben eisers voertuig van

ver' op te merken en nochtans het initiatief nam de baan over te lopen zonder rekening te houden met de aanwezigheid van de voertuigen en de voorrang waarover ze beschikten ;

"Overwegende dat, in verband met de gedraging van eiser, het arrest de conclusie weerlegt en zijn beslissing wettelijk rechtvaardigt door erop te wijzen enerzijds dat hij rekening moest houden met de waarschijnlijkheid dat uitstappende reizigers of andere voetgangers zich op de rijbaan zouden begeven en overigens naar eigen bekentenis bemerkte dat zulks het geval was, en anderzijds dat het slachtoffer op het ogenblik van het ongeval in een betrekkelijk goed verlichte zone een afstand van minstens 7 meter met blijkbaar niet abnormale tred op de rijbaan aflegde, en door daaruit af te leiden dat het slachtoffer 'geenszins onzichtbaar was gedurende een aantal kritieke ogenblikken die aan de aanrijding voorafgingen en die eiser nuttig had kunnen aanwenden indien hij aandachtig en matig had gereden, wat hij echter verwaarloosde' ;

"Overwegende dat, in zoverre de conclusie op de fout van eerste verweerster doelde, het arrest deze niet passend beantwoordt door zich ertoe te beperken te overwegen dat 'geen afdoend of objectief bewijs voorhanden is dat het slachtoffer de rijbaan opgegaan zou zijn in strijd met de paragrafen 5 en 6 van artikel 48 van het wegverkeersreglement of enige andere fout zou hebben bedreven in oorzakelijk verband met de schade' ; dat inderdaad het arrest alzo, niettegenstaande de door de conclusie aangevoerde omstandigheden, niet vaststelt dat de voetganger in haar redelijke verwachtingen werd verschalkt, noch enige andere reden aangeeft waarom zij zich niet schuldig zou hebben gemaakt aan een inbreuk op artikel 48-3, 5°, van het wegverkeersreglement ;

"Dat het middel in gezegde mate gegrond is".

(Eerste voorzitter : ridder Rutsaert—Raadsheer-rapporteur : ridder de Schaetzen—Advocaat-generaal : de h. Declercq—Advocaten : mrs. De Bruyn en Van Ryn—In de zaak : R. De S. t/ A. De S. en N.V. C).

Hof van Cassatie (1e Kamer), 6 februari 1976

Tuchtrecht—1. Tuchtrechtelijke sanctie na strafrechtelijke veroordeling—2. Hoger beroep—Devolutie—Art. 1068 Ger.W.—3. Verwijzing in de kosten.

Eiser heeft cassatieberoep ingesteld tegen een op 17 juni 1975 door de Gemengde Raad van Beroep, met het Nederlands als voertaal, van de Orde der Dierenartsen gewezen beslissing.

1. In een eerste middel werpt hij de schending op van het algemeen rechtsprincipe van het gezag van het gewijsde in strafzaken, omdat de bestreden beslissing, die releveert dat hij reeds door de correctionele rechtbank werd gestraft, hem toch nog voor dezelfde feiten een tuchtrechtelijke sanctie oplegt. Dit middel faalt naar recht :

"Overwegende dat de tuchtvordering onafhankelijk is van de strafvordering, zodat het rechterlijk gewijsde niet kan worden ingeroepen".

2. De raad van beroep heeft geoordeeld dat de beslissing van de eerste tuchtrechter door nietigheid is aangetast, omdat niet blijkt op grond van welke telastlegging eiser naar de eerste rechter werd verwezen. Eiser werpt op dat, doordat de raad van beroep niettemin de zaak zelf beslecht heeft, hem een aanleg ontnomen is. Ook dit middel faalt naar recht :

"Overwegende dat, luidens artikel 1068 van het Gerechtelijk Wetboek hetwelk, bij gebrek aan afwijkende bepaling, in zaken betreffende de Orde der Dierenartsen, toepasselijk is, hoger beroep tegen een eindvonnis of tegen een vonnis alvorens recht te doen het geschil zelf bij de rechter in hoger beroep aanhangig maakt ;

"Overwegende dat het hoger beroep van eiser tegen de eindbeslissing, gewezen door de gewestelijke raad derhalve het geschil zelf aanhangig maakte bij de gemengde raad van beroep ;

"Overwegende dat, na de beroepen beslissing, wegens schending van de rechten van de verdediging, nietig te hebben verklaard en te hebben vastgesteld dat de zaak in staat was om ten gronde te worden beslecht, de bestreden beslissing,

zonder de rechten van de verdediging te schenden, uitspraak doet over de grond van de zaak".

3. De bestreden beslissing heeft eiser in de kosten van beide instanties verwezen op grond dat "de kosten van eerste aanleg rechtmatig door de voorzitter van de Nederlandstalige Gewestelijke Raad op 10.000 frank werden getaxeerd" ; daartegen voert eiser aan, dat de raad van beroep geen adequaat antwoord geeft op zijn conclusie desbetreffend.

In zoverre de bestreden beslissing uitspraak doet over de kosten wordt ze om de volgende redenen vernietigd :

"Overwegende dat eiser in conclusie stelde dat de orde aan haar leden bijdragen kan vragen doch geenszins gemachtigd is om aan bepaalde leden schadevergoeding te vragen naar aanleiding van een tuchtervolgving en dat de veroordeling tot 10.000 frank ongrondwettelijk is ;

"Overwegende dat, door te oordelen dat de kosten van eerste aanleg rechtmatig door de voorzitter van de gewestelijke raad op 10.000 frank worden getaxeerd, de raad van beroep voormeldige omstandige conclusie niet passend beantwoordt".

(Eerste voorzitter : ridder Rutsaert—Raadsheer-rapporteur : de h. Gerniers—Advocaat-generaal : de h. Declercq—Advocaat : mr. Bützler—In de zaak : P. t/ Orde der Dierenartsen).

Hof van Cassatie (2e Kamer), 17 februari 1976

Verzekering—Motorrijtuigen—Verzekering gesloten bij een door de Koning tot dat doel toegelaten verzekeraar—Overgangperiode—K.B. van 5 juli 1967.

G.C., dader van een verkeersongeval, had in februari 1968 een verzekeringscontract gesloten met de op 12 september 1967 opgerichte verzekeringsmaatschappij Groep Belga, wier aanvraag tot toelating om het verzekeringsbedrijf uit te oefenen werd afgewezen.

In het door de benadeelden tegen het Gemeenschappelijk Waarborgfonds gevoerde geding komt ter sprake het K.B. van 5 juli 1967 houdende algemene verordening betreffende de toelating van en de controle op de ondernemingen die de verplichte verzekering van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid inzake motorrijtuigen beoefenen.

Het bestreden arrest (Hof Gent, 20 januari 1975, na verwijzing door Cass., 26 februari 1974, Arr. Cass., 1974, 711) beslist, dat G.C. op het ogenblik van het ongeval niet verzekerd was overeenkomstig de bepalingen van de Wet van 1 juli 1956, daar Groep Belga niet onder toepassing viel van art. 34 van voormeld koninklijk besluit noch van de in dit artikel bedoelde voorlopige toelating : wegens de opgelopen weigering was het die maatschappij verboden de overeenkomst met G.C. af te sluiten en was die overeenkomst volstrekt nietig ; de benadeelden mochten die nietigheid aanvoeren en konden derhalve krachtens art. 16 van de Wet van 1 juli 1956 een recht op schadeloosstelling doen gelden tegen het Gemeenschappelijk Waarborgfonds.

Dit fonds werpt daartegen op, dat krachtens de overgangsbepalingen van art. 23 van de Wet van 1 juli 1956 moet worden geoordeeld dat G.C. een verzekeringsovereenkomst met een toegelaten verzekeraar had gesloten, daar het bestaan is bewezen van een verzekeringspolis welke de door de wet bedoelde risico's dekt en welke gesloten is met een verzekeraar die in België het bedrijf van de verzekeraar van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid uitoefent. Het fonds beweert dat op het ogenblik van het ongeval het einde van de in art. 23 bedoelde periode noch door het K.B. van 5 juli 1967 noch door enige andere reglementaire bepaling was bepaald. Dit middel faalt naar recht :

"Overwegende dat uit de samenlezing van de artikelen 2, § 1, laatste lid, 15 en 23 van de wet van 1 juli 1956 blijkt dat laatstvermeld artikel tot doel heeft de inwerkingtreding van deze wet mogelijk te maken en haar volle uitwerking te verlenen tot op het ogenblik dat de Koning de voorwaarden voor de 'toelating' der verzekeraars zal hebben bepaald en dat de verzekeraars die in België het bedrijf van de verzekering van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid uitoefenen, in de gelegenheid zullen zijn gesteld hun 'toelating' te krijgen ;

"Overwegende dat het koninklijk besluit van 5 juli 1967, dat op 8 juli 1967 in werking is getreden, de voorwaarden

heeft bepaald die de verzekeraars moeten vervullen om de vereiste toelating te krijgen; dat blijkens artikel 34 van dit besluit slechts de verzekeringsondernemingen die op de datum van de inwerkingtreding van dit besluit, in België het bedrijf van de burgerrechtelijke aansprakelijkheidsverzekering inzake motorvoertuigen uitoefenen, ambtshalve worden onderworpen aan de bepalingen van secties 2, 3, 4 en 5 van dit reglement en worden geacht voorlopig toegelaten te zijn;

"Overwegende dat hieruit volgt dat het koninklijk besluit van 5 juli 1967 op impliciete doch onbetwistbare wijze een einde heeft gemaakt aan de overgangperiode bepaald in artikel 23 van voormelde wet om deze te vervangen door een andere overgangperiode; dat derhalve het door dit artikel ingevoerd vermoeden nopens 'de verzekeringsovereenkomsten gesloten met een toegelaten verzekeraar' niet geldt ten aanzien van de overeenkomst gesloten met een verzekeringsonderneming opgericht na de inwerkingtreding van het koninklijk besluit van 5 juli 1967 houdende algemene verordening betreffende de toelating van en de controle op de ondernemingen die de verplichte verzekering van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid inzake motorvoertuigen uitoefenen, en wier aanvraag werd verworpen, wat ten deze, blijkens de vaststellingen van het arrest, voor de naamloze vennootschap Groep Belga het geval is".

(Voorzitter: de h. Wauters—Raadsheer-rapporteur: de h. Châtel—Advocaat-generaal: de h. Krings—Advocaten: mrs. Bayart en Dassesse.—In de zaak: Gemeenschappelijk Waarborgfonds t/ P. e.a.).

Hof van Cassatie (2e Kamer), 24 februari 1976

Verkeer—Voorrang—Twee wegen, voorzien van een teken nr. 1a, monden uit in een derde weg, niet voorzien van teken nr. 2—Botsing op deze laatste weg.

Het bestreden vonnis (Corr. Brussel, 21 mei 1975) wordt op de volgende gronden vernietigd:

"Overwegende dat uit de stukken waarop het Hof vermag acht te slaan, onder meer de conclusies van partijen, blijkt dat de wagen van eiser, komende uit de Rubensstraat, en de wagen van eerste verweerder, komende uit de Kerkhofstraat, met elkaar in de Brugstraat in aanrijding kwamen en dat de Rubensstraat en de Kerkhofstraat, bij hun uitmonding in de Brugstraat, van het verkeerstekens 1a voorzien zijn en op het aangekondigd kruispunt met de Brugstraat een dubbele gele streep vertonen;

"Overwegende dat het vonnis, zonder van voormelde dubbele gele streep te gewagen, overweegt dat het geval, waarin twee weggebruikers de ene ten opzichte van de andere de voorrang in acht zouden moeten nemen ingevolge de aanwezigheid van een teken 1a, in de bijzondere in artikel 16-2, a), bepaalde regel van voormeld reglement niet voorzien is en dat derhalve de algemene regel van artikel 16-1 van dit reglement, luidens welke ieder bestuurder de doorgang moet vrijlaten voor de van rechts komende bestuurder, van toepassing blijft; dat het vonnis verder oordeelt dat eiser 'ten onrechte beweert dat hij reeds zou moeten worden beschouwd als een weggebruiker van de hoofdbaan', ten deze de Brugstraat, 'dat hij zich inderdaad niet kan beroepen op het teken nr. 2';

Overwegende dat de regel betreffende het gelijktijdig plaatsen van het teken nr. 2 op de door de bestuurder, aan wie de doorgang moet worden verleend, gevolgde openbare weg, enkel de openbare besturen aangaat die met het plaatsen van de verkeerstekens belast zijn; dat de afwezigheid van het teken nr. 2 op de door de bestuurder, aan wie de doorgang moet worden verleend, gevolgde weg, niet wegneemt dat, zodra het teken nr. 1a geplaatst is rechts van de door een bestuurder gevolgde weg, dit teken moet worden beschouwd als geplaatst overeenkomstig de bepalingen van het algemeen verkeersreglement en derhalve door deze bestuurder, krachtens art. 7-2 van dit reglement, in acht moet worden genomen;

"Overwegende dat daaruit volgt dat, door te oordelen dat eiser ten onrechte beweert dat hij reeds als een weggebruiker van de hoofdbaan zou moeten worden beschouwd om de enige reden dat hij zich niet op het teken nr. 2

kan beroepen en dat hij dientengevolge de voorrang van rechts aan eerste verweerder verschuldigd was, het vonnis zijn beslissing niet wettelijk verantwoordt en evenmin regelmatig motiveert".

(Voorzitter: de h. Wauters—Raadsheer-rapporteur: de h. Sury—Advocaat-generaal: de h. Tillekaerts—Advocaat: mr. De Bruyn—In de zaak: S. t/ C.).

Arbh. Antwerpen, afd. Hasselt (2e Kamer), 25 maart 1976

Arbeidsovereenkomst bedienden—Apotheker—Provisor—Ondergeschiktheid.

Met de navolgende consideransen bekrachtigt het Hof het vonnis op 1 april 1974 gewezen door de Arbeidsrechtbank te Hasselt ten aanzien van de relatie tussen twee apothekers waarvan de eerste eigenaar van de apotheek is en de tweede als provisor fungeert.

"Overwegende dat appellant betwist een arbeidsovereenkomst voor bedienden met geïntimeerde gesloten te hebben;

"Overwegende dat de benaming 'provisoraatscontact' en de bepalingen ervan wellicht tot allerlei interpretaties kunnen leiden, maar dat niet zozeer de vorm van de overeenkomst of de erin gebruikte, en soms voor beide partijen ongelukkig gekozen of zelfs dubbelzinnige, bewoordingen determinerend zijn, maar dat de reële toestand en de praktische uitvoering van de overeengekomen verplichtingen onderzocht dienen te worden;

"Overwegende dat het in casu vaststaat dat geïntimeerde haar volledige arbeidscapaciteit op vastgestelde dagen en uren ten dienste stelde van appellant, die hierop controle-recht bezat; dat zij, zoals een bediende, een vakantieregeling kende van 18 dagen in overleg met appellant te nemen; dat haar een geïndexeerde wedde plus commissieloon werd toegekend en een concurrentiebeding was opgelegd, zoals met een bediende geschiedt;

"Overwegende dat de correspondentie omtrent de apotheek en alle relaties met derden en leveranciers door appellant werden gevoerd; dat de telefoon van de apotheek op zijn naam stond; dat ook geen verantwoordelijkheidsetiketten op naam van geïntimeerde aanwezig waren en dat geen enkel bedrijfsrisico voor geïntimeerde was, zodat dit alles duidelijk tegensprekt dat zij een functie met een zelfstandig karakter zou hebben uitoefend;

"Overwegende dat wegens de overheersende positie van appellant, bestaande uit leiding, gezag, toezicht en controle-recht, de band van ondergeschiktheid bewezen is vereist voor een arbeidsrelatie van werkgever tot werknemer, ook al gaat het hier om een apotheker-titularis, welke nog deontologische regels eigen aan het beroep dient na te leven;

"Overwegende dat het bestreden vonnis terecht het bestaan van een arbeidsovereenkomst voor bedienden heeft vastgesteld".

(Voorzitter: de h. Lannie—Raadsheer in sociale zaken: de hh. Carlier en Vandebek—Substituut-generaal: de h. Van Nuffel—Advocaten: mrs. De Smet, Kranzen en Bouveroux—In de zaak: B. t/ B.).

Rb. Brussel (14e Kamer), 7 april 1976

Echtscheiding—Op grond van bepaalde feiten—Procedure—Termijn waarbinnen het recht om te dagvaarden geschorst is—Berekening—Tegeneis—Ontvankelijkheid.

Eiseres heeft haar verzoekschrift tot echtscheiding ingediend op 6 mei 1975 en gedagvaard op 6 november 1975; bij conclusie van 2 maart 1976 heeft de man een tegeneis ingesteld (art. 1268 Ger.W.). Toepassing makend van de regels van de artt. 52 en 54 Ger.W. beslist de rechtbank betreffende de ontvankelijkheid:

"Overwegende dat niet betwist wordt dat de termijn van schorsing zes maanden is vanaf het indienen van het inleidend verzoekschrift; dat deze termijn loopt vanaf de dag na

het inleidend verzoekschrift, dus vanaf 7 mei 1975 tot 6 november 1975 inbegrepen (*R.P.D.B.*, v° Divorce, nr. 142; Cass., 22 mei 1930, *Pas.*, 1930, I, 231), zodat de niet-ontvankelijkheid van de dagvaarding van 6 november 1975 uitgesproken dient te worden;

"Overwegende dat de tegeneis qua ontvankelijkheid het lot ondergaat van de hoofdeis".

(Voorzitter: de h. Van Malderen—Rechters: de h. Verbaet en mevr. Viérin—Openbaar ministerie: de h. Huenens—Advocaten: mrs. Van der Straeten en Van Robays loco Luyckx—In de zaak: Deh. t/ Dem.).

EUROPEES RECHT

Weekoverzicht van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen
(Week 3-7 mei 1976)

Zaak 47/75 Bondsrepubliek Duitsland/Commissie

De afdeling "garantie" van het Europees Oriëntatie- en Garantiefonds voor de landbouw (EOGFL) draagt zorg voor de financiering van uitgaven ter regularisering van de landbouwmarkten in het kader van de gemeenschappelijke ordening der markten. De algemene voorwaarden zijn vastgesteld bij een verordening van de Raad, die een overzicht bevat van uitgaven die in aanmerking komen voor financiering uit het Fonds. De rekening van het EOGFL wordt gedebiteerd:

— voor het totale bedrag van de door opslag veroorzaakte kosten, berekend aan de hand van een forfaitair bedrag per eenheid gewicht/duur,

— voor het totale bedrag van de kosten die worden veroorzaakt door vervoer dat noodzakelijk is geworden na overneming door het interventiebureau ...

In de Bondsrepubliek Duitsland worden door het overheidsinterventiebureau verkochte granen niet opgeslagen in overheidspakhuisen, doch in particuliere pakhuisen, waartoe privaatrechtelijke overeenkomsten worden gesloten met een opzeggingstermijn van zes maanden. Dit leidt soms tot overslag wegens opzegging van het huurcontract door de entrepreneur, doorgaans om economische redenen.

In de jaren 1971-1974 werden in Duitsland jaarlijks omstreeks 12.500 ton graan van de ene opslagplaats naar de andere vervoerd, hetgeen voor de Duitse regering aanleiding was de Commissie te verzoeken de overslagkosten voor haar rekening te nemen.

Per brief van 20 maart 1975 deelde de Commissie de Bondsrepubliek mee dat zij weigerde de noodzaak van dit vervoer te erkennen.

De Bondsrepubliek kwam tegen deze beslissing in beroep bij het Hof van Justitie dat overwoog dat vervoerkosten volgens de ter zake geldende regeling slechts voor rekening van het Fonds komen wanneer het vervoer noodzakelijk is geworden en heeft plaatsgevonden onder door de Commissie — gehoord het beheerscomité — vastgestelde voorwaarden.

De Commissie is bevoegd om bij algemene regeling de gevallen van noodzakelijk vervoer te beperken. Zij dient dit vooraf te doen om de Lid-Staten de gelegenheid te bieden zo nodig hun systeem te wijzigen.

Nu de Commissie zodanige regeling niet heeft getroffen, mag zij niet aannemen dat de noodzaak van dat vervoer ontbrak alleen omdat dit vervoer een gevolg was van opzegging van huurcontracten, wanneer, gezien de bijzondere omstandigheden van de interventie en in verband met de monetair situatie, het opslagstelsel in de Staat waar zodanige opzegging is toegestaan economisch gerechtvaardigd is.

Het Hof vernietigde de door de Commissie bij brief van 20 maart 1975 aan de Bondsrepubliek Duitsland medegedeelde beschikking en veroordeelde de Commissie in de kosten van het geding.

BOEKBESPREKING

R.J. POTÉ en H. BIESEMANS, *De nieuwe verkeerswetgeving 1976*, Maarten Kluwer's Internationale Uitgeversonderneming, 1976, in 12°, pp. 262.

De nieuwe verkeerswetgeving is nauwelijks van toepassing of er verschijnt reeds een uitgave van alle wetteksten bij Maarten Kluwer. Samengesteld en bewerkt door dr. crim. R.J. Poté en dr. jur. H. Biesemans, die allebei naam hebben gemaakt in de verkeerssector. Aan de hand van een uitgebreide alfabetische trefwoordenlijst is het een handzaam boekje geworden dat de jurist of verkeersspecialist op zak kan meenemen en in een oogwenk raadplegen.

Eer de weggebruiker en de jurist volledig vertrouwd zullen zijn met de nieuwe regeling, zullen er nog heel wat aanradingen en botsingen plaatsgrijpen... Niet alleen autodeskundigen zullen hier hun gading vinden, maar ook taalkundigen treffen hier een kluif naar hun tand! We zochten tevergeefs naar zwaailicht, stuurslot, snorfiets of zebrapad, maar we vonden er wel cushionbanden, kangourou (sic) en anti-diefstal (deze taaldraak zal wel protest uitlokken!).

Om het de lezer gemakkelijk te maken werden de Wet op de politie over het wegverkeer (K.B. van 16 maart 1968), het wegverkeersreglement (K.B. van 1 december 1975), het technisch reglement van de auto's (K.B. van 15 maart 1968), het technisch reglement van bromfietsen en motorfietsen (K.B. van 10 oktober 1974), de zware overtredingen (K.B. van 12 juni 1975) en de onmiddellijke inning der geldboeten (K.B. van 1 maart 1971) opgenomen in dit boekje: zo heeft de jurist alle nuttige wetteksten bij de hand.

Om wegwijst te raken in de nieuwe verkeerswetgeving, zal de gebruiker een goed hulpmiddel hebben aan deze uitgave die keurig presenteert, fraai werd uitgevoerd en overzichtelijk is samengesteld.

A. Vandeplas

BALIELEVEN

Congres van het Verbond van Belgische advocaten
op zaterdag 2 oktober 1976 te Gent

Het Verbond zal dit jaar op zijn congres te Gent op 2 oktober 1976 de problemen en mogelijkheden onderzoeken ontstaan door de grote toevloed van stagiairs aan de Balie.

Deze toevloed waardoor het aantal advocaten sprongsgewijze van gemiddeld rond 3.500 naar meer dan 5.000 steeg, stelt vragen van oriëntering en opleiding. Maar houdt hij ook geen nieuwe mogelijkheden in voor het opvangen van leemten in de rechtshulp? En dit zowel ten aanzien van on- en minvermogenen als van kleine en middelgrote bedrijven?

Vandaar vier preadviezen:

Mrs. M. Storme en L. Van Parys (Gent): "Opleiding voor de Balie, universitaire aspecten, en toegang tot de balie".

Mr. J. Henry (Luik): "Vorming en hogere opleidingseisen tijdens de stage".

Mr. P. Van Malleghem (Gent): "Leemten in de rechtshulp ten aanzien van on- en minvermogenen".

Mrs. R. Dalcq en Fr. Glansdorff (Brussel): "Rechtshulp aan kleine en middelgrote bedrijven".

BERICHTEN EN MEDEDELINGEN

Studiedag van de Belgische Vereniging van Bedrijfsjuristen

Op 14 mei werd in Ter Hulpen een studiedag georganiseerd door de B.V.B.J. over het eigendomsvoorbehoud en het uitdrukkelijk ontbindend beding.

Aan de meer dan 200 deelnemers, waaronder niet alleen bedrijfsjuristen, maar ook advocaten, magistraten en ambtenaren alsook vertegenwoordigers van de universiteiten en de Europese instellingen, werd een zeer uitgebreide documentatie aangeboden; deze vijf boekdelen van elk meer dan 200 bladzijden vormen een aanzienlijke bron van consultatie voor al wie geconfronteerd wordt met de besproken problemen, die actueel zijn wegens de financiële moeilijkheden waarmee vele bedrijven te kampen hebben, zoals voorzitter Pevtchin het in zijn inleiding beklemtoonde. Ondervoorzitter J. Steyaert verwelkomde in het bijzonder een aantal rechtsstudenten, want zijn vereniging had het gelukkige initiatief genomen om per rechtsfaculteit één student uit te nodigen op deze studiedag.

In een zeer heldere uiteenzetting schetste prof. Coppens de stand van het Belgisch recht ter zake, waarbij het eigendomsvoorbehoud en het uitdrukkelijk ontbindend beding geldig zijn, doch enkel tegengesteld kunnen worden aan de andere schuldeisers (en de curator), wanneer de verkoper zich erop heeft beroepen voor er een samenloop op de geleverde zaak ontstaan is.

Als argument voor deze stelling wordt nog steeds de theorie van de "solvabilité apparente" aangehaald: de aanwezigheid van kostbare zaken in het bedrijf of bezit van de kredietvrager brengt de kandidaat-kredietgever in de waan dat eerstgenoemde kredietwaardig is. Door zowel prof. Coppens als door de heer Belinfante, die het Nederlandse stelsel schetste, werd vastgesteld dat om meerdere redenen aan dit argument van de uiterlijke schijn steeds minder waarde gehecht wordt.

In de voormiddag werden ook nog rapporten uitgebracht over het Duitse recht, over enige aspecten van het Engelse en het Amerikaanse stelsel, alsook de krachtlijnen van een mogelijke Europese regeling, waarbij duidelijk bleek dat de noodzakelijke unificatie op dit gebied toch nog wel enkele jaren zal uitblijven.

De namiddag werd ingezet met een korte uiteenzetting van mr. Garcin (Parijs) over enkele economische aspecten van het eigendomsvoorbehoud; daarbij werden interessante perspectieven geopend, waarop echter verder niet kon worden ingegaan.

De rest van de namiddag werd vrijgehouden voor een algemene bespreking, met een panel waarin naast de reeds genoemde sprekers onder meer de heren Cathala (rechter in Nanterre), Demin (Fabrimetal), Lathan, Leleux en Hauschild (EG) zaten.

Naast vragen over de rechtvergelijkende aspecten en de harmonisatie binnen de E.G., ging de aandacht vooral naar praktische punten zoals de vorm en inhoud van de clausules. Daarbij kwam de politieke vraag over de voorkeur die de onbetaalde verkoper zou krijgen boven de andere schuldeisers (vooral de RMZ) spijtig genoeg niet aan bod.

In zijn conclusie stelde prof. L. Dabin vast dat het Belgische recht op dit punt verouderd is, en dat het in het Europese kader zal moeten wijken voor een stelsel waarbij het eigendomsvoorbehoud tegenstelbaar wordt aan de andere schuldeisers en aan de curator. Dat deze materie zeer ingewikkeld is bleek ook uit het groot aantal vragen, waarvan een deel wegens tijdgebrek niet beantwoord kon worden. Daarom ook vroeg prof. Dabin zich af of men niet moest uitkijken naar een totaal nieuwe en dan ook eenvoudigere formule, waarbij één enkele zekerheid voor de verkoper zou volstaan.

Daarbij kan dan gedacht worden aan een soort bezitloos pandrecht, met een "title of property" (naar Angelsaksisch model) voor roerende goederen.

Jean Van den Eynde

Studiedag echtscheiding aan de V.U.B.

De studiedag over "Het hervormd echtscheidingsrecht in België", op zaterdag 24 april 1976 door het Centrum Burgerlijk Recht van de Vrije Universiteit te Brussel, onder leiding van prof. G. Baeteman, georganiseerd, had een zeer grote bijval: meer dan 250 inschrijvingen, meer dan 200 aanwezigen.

Het welkomstwoord werd uitgesproken door prof. B. De Schutter, decaan van de Rechtsfaculteit van de V.U.B. Hij feliciteerde de organisatoren met de succesvolle opkomst, pries prof. Baeteman omdat hij een beroep had gedaan op jonge krachten, twee dames en twee heren, om de referaten te houden, en was ervan overtuigd dat het verloop van de studiedag even succesvol zou zijn als de opkomst.

Marijke Bax, assistente aan de U.I.A., behandelde de echtscheiding op grond van bepaalde feiten, en wees onder meer op de "kapstokfunctie" van het begrip erge beledigingen. Na haar uiteenzetting ontstond zich een discussie over de mogelijkheid een echtscheidingsreis op grond van bepaalde feiten in te stellen tegen een gecollocerde of geïnterneerde. Terwijl zulke vordering niet tegen een onbekwaamverklarde ingesteld kan worden, is dit voor de twee bovenvermelde categorieën geesteszieken minder vanzelfsprekend. Nochtans is er een vermoeden van onbekwaamheid en zal in de praktijk een tegen hen ingestelde procedure geschorst worden, daar ze zijn opgesloten, en gezien het persoonlijk karakter van de vordering, niet vertegenwoordigd kunnen worden. Ook het probleem van het beginpunt van de procedure, het verzoekschrift of de dagvaarding, werd uitvoerig besproken.

Johan Gerlo, assistent aan de Vrije Universiteit te Brussel, sprak over de gevolgen van de echtscheiding. Betreffende de uitkering na echtscheiding op grond van bepaalde feiten stelde hij dat de Wet van 9 juli 1975 de betwisting over het alimentair of indemnitaïr karakter van de uitkering niet heeft beslecht, maar dat die betwisting toch aan belang heeft ingeboet omdat de meeste vroegere twistpunten een duidelijke oplossing hebben gekregen. Dat een nieuw twistpunt kan opduiken, namelijk welke rechtbank bevoegd is indien de uitkering na het toestaan van de echtscheiding ter sprake komt, de vrederechter of de rechtbank van eerste aanleg, bleek uit de verdeeldheid daaromtrent in het paneel en in de zaal. In verband met het bestuur over de persoon en de goederen van de kinderen werden twee aspecten bekeken: 1° aan wie wordt de hoede toevertrouwd, 2° wat is de inhoud van het bestuur over persoon en goederen. Prof. W. Delva bracht kritiek uit op het standpunt dat de rechtbank, op het ogenblik van het toestaan de echtscheiding, volgens het Hof van Cassatie geen uitspraak meer kan doen over de hoede. Tijdens de verdere discussie werd eveneens het probleem aangeraakt van de inhoud van de hoede van de derden, meestal de grootouders, aan wie de kinderen worden toevertrouwd.

Na een versterkende lunch, in de Professorenclub van de V.U.B., negen verdiepingen hoog en voor sommige deelnemers gepaard met liftperikelen, nam Carl De Busschere, assistent aan de K.U.L., het woord. Zijn referaat handelde over de nieuwe echtscheidingsvorm ingevoerd door de Wet van 1 juli 1974, de echtscheiding op grond van feitelijke scheiding van meer dan tien jaar. Naar aanleiding van een lakonieke vraag van prof. Delva: "Wat is feitelijke echtscheiding?", ontstond zich een hevige discussie in de schoot van de Leuvense school. Carl De Busschere stelde aan de hand van de voorbereidende werkzaamheden van de wet, dat de feitelijke scheiding een intentioneel element veronderstelde in hoofde van minstens één der echtgenoten. Prof. Pauwels was van oordeel dat het louter feit tien jaar feitelijke scheiden te leven een voldoende grond tot echtscheiding was.

Hélène Casman, assistente aan de V.U.B., gaf een overzicht van de voornaamste problemen in verband met echtscheiding door onderlinge toestemming, scheiding van tafel en bed en omzetting van scheiding van tafel en bed in echtscheiding. Zeer bewist is de vraag of de overeenkomst betreffende de wederzijdse rechten van de echtgenoten zoals de voorafgaande boedelbeschrijving steeds verplicht door een notaris moet worden opgemaakt. Spreekster beantwoordde deze vraag in bevestigende zin, hierin beaamd door notaris prof. Van Oosterwijk. Een ander probleem is dat van de mogelijkheid tot wijziging van de voorafgaande overeenkomsten na het toestaan van de echtscheiding. Volgende oplossing werd

door Hélène Casman verdedigd: de overeenkomsten tussen echtgenoten kunnen niet gewijzigd worden, de overeenkomsten over het onderhoud of de hoede van de kinderen kunnen alleen gewijzigd worden als het belang van de kinderen dit dwingend vereist.

Prof. Baeteman, voorzitter van de studiedag, trok de conclusies. Hij toonde zich ontgoocheld over ons hervormd echtscheidingsrecht; de hervormingen, hoewel talrijk, bleven fragmentarisch. Ons huidig echtscheidingsrecht is één grote warboel; het ontbreekt duidelijk aan een algemene conceptie en cohesie; het schuld criterium wordt te pas en te onpas aangewend, vooral op het gebied van de gevolgen van de echtscheiding. Ook de bevoegdheidsconflicten tussen de verschillende rechtbanken, rechtbank van eerste aanleg, voorzitter, jeugdrechtsbank en vrederechter zijn betreurenswaardig. Tot besluit van zijn betoog pleitte de spreker dan ook voor een globale hervorming van het Belgische echtscheidingsrecht, eventueel zelfs in het kader van een ruimere hervorming van geheel het personen- en familierecht.

De heer De Vos hield de slottoespraak in naam van minister Vanderpoorten, verhinderd door het congres van zijn partij. Hij feliciteerde de inrichters voor het welslagen van deze studiedag, die op zijn tijd kwam, en beloofde dat de minister werk zou maken van een ernstig voorbereide globale hervorming van ons echtscheidingsrecht, naar het voorbeeld van de bijna voleindigde hervormingen van huwelijksvermogensrecht en erfrecht.

Tot slot dankte prof. Baeteman de tevreden aanwezigen voor hun aandacht en hun talrijke opmerkingen en wenste hun een behouden thuisvaart toe.

Arbeidsovereenkomst en internationaal privaatrecht

In verband met het onlangs verschenen cassatiearrest van 25 juni 1975 (deze jaargang, kol. 2063) hoopt de redactie eerlang een artikel te kunnen publiceren, waarin verscheidene aspecten van de problematiek van de internationale arbeidsovereenkomst worden belicht.

Het probleem van het toepasselijke recht kwam reeds in de hierna vermelde beslissingen ter sprake: Cass., 27 maart 1968, *Arr. Cass.*, 1968, 977, *J.T.*, 1968, 310; Hof Brussel, 16 december 1971, *J.T.*, 1972, 408; Hof Brussel, 17 maart 1972, *J.T.*, 1972, 407; Arbh. Brussel, 4 juli 1973, *J.T.*, 1973, 553; Arbh. Luik, 21 mei 1974, *Jur. L.*, 1974-75, 252; Arbh. Brussel, 11 juni 1974, *R.W.*, 1974-75, 2030; Rb. Brussel, 7 december 1972, *J.T.*, 1973, 221; Arbrb. Dinant, 21 januari 1975, *Jur. L.*, 1974-75, 301; Kh. Brussel, 9 februari 1935, *Chunet*, 1936, 195; Kh. Brussel, 3 maart 1970, *B.R.H.*, 1970, 402, *J.T.*, 1971, 76; W.R. Brussel, 1 februari 1963, *R.W.*, 1962-63, 2017; W.R. Luik, 14 september 1964, *J.T.*, 1965, 179.

TIJDSCHRIFTEN

Mouvement communal

lg. 58, févr. 1976, nr 506.

Editorial—G. Latour, Le régime des amendes en droit fiscal communal—A. Brison, Réflexions et suggestions pour une conception plus rationnelle de l'enregistrement des actes de l'état civil—J.M. Leboutte, La loi du 30 décembre 1975 concernant des biens trouvés en dehors des propriétés privées ou mis sur la voie publique en exécution de jugements d'expulsion—J.M. Leboutte, La collaboration entre les pouvoirs publics et le secteur privé de la construction en vue de promouvoir la réalisation d'habitations construites en chantier groupé—Ch.-L. Closset, Chronique des revues de droit.

Nederlands Juristenblad

lg. 51, 6 maart 1976, nr 10.

C.A. Groenendijk en A.H.J. Swart, De tewerkstelling van buitenlandse werknemers—G.E. Langemeijer, O.M. en getuige.

lg. 51, 13 maart 1976, nr 11.

D.W.F. Verkade, Het wetontwerp misleidende reclame—Studiegroep Benelux Merken- en Modellenrecht, Het wetontwerp misleidende reclame—G.E. Langemeijer, Voorbarigheid—R.L. Drilmsa, Minstgenomen: voorbarigheid (met naschrift van Th. J.F. van Maarseveen)—B.J.A.W.V.M. Pincakers, Onteigening naar gebruikswaarde?—A.L.G.A. Stille, De wetontwerpen inzake de grondpolitiek (2) (met naschrift van Prof. mr. P. de Haan).

Weekblad voor Privaatrecht, Notariaat en Registratie

lg. 107, 6 maart 1976, nr 5339.

G.R. Rutgers, De praktijktoefening door advocaten en makelaars een vergelijkend onderzoek—J.D. le Grand, Het gemeentelijke voorkeursrecht—J.W.A. Donker, Coöperatieve Vereniging Serviceflat—A.A.L. Minkenhof, Overzicht der Nederlandse Rechtspraak, Familierecht.

lg. 107, 13 maart 1976, nr 5340.

W. Schenk, Slechts "utilitaire gebruikswaarde" vergoeding bij onterving?—D.G. Swanenburg de Veye, De Japanse en Russische notariwetten—P.A. Stein, Overzicht der Nederlandse Rechtspraak, Zakenrecht.

lg. 107, 20 maart 1976, nr 5341.

J.H. Nieuwenhuis, Bezwarende titel, negatief belang en afwezigheid van bevoordeling als factoren die bij de geldigheid van rechtshandelingen een rol spelen—P.A. Stein, Overzicht der Nederlandse Rechtspraak, Zakenrecht.

Ars Aequi

XXV, 3, maart 1976.

Anti-terroristen wetten, Anton van Kalmthout en Hans Fillet—Fred van den Beld, Verplichte WA-verzekering voor ouders—Ko Huijbers en Leo den Hollander, Knelpunten in de juridische structuur van het algemeen ziekenhuis—Rechtsvragen—Wetgeving—J.A. Borman, Recente wijzigingen in de wetboeken van strafrecht en strafvordering—Jurisprudentie.

Tijdschrift voor Europees en Economisch Recht

lg. 24, nr 2, febr. 1976

Berichten van de redactie—R.A.A. Duk, Giften en tegengif: het ontwerp voor een wet beperking cadeaustelsel 1976—M.T. Mok, Binnenscheepvaart in troebel water—R.A.A. Duk, Verslag van de algemene vergadering van de Nederlandse Vereniging voor Europees Recht over de Europese Unie—P. Verloren van Themaat, Staatsrecht en economische macht—Jurisprudentie—Boekbesprekingen.

Ondernemingsrecht (TVVS)

lg. 19, maart 1976, nr 3.

P.A. Stein, Fusie van coöperatieve verenigingen—G.J.W. Arendsen de Wolff, Nieuwe fusiegedragsregels—Actualiteiten—Rechtspraak—Wetgeving.

De Gerechtsdeurwaarder

lg. 86, maart 1976, nr 3.

P. Van Gorkum, Waarop heeft een eiser recht?—Helmuth Bauer, De tenuitvoerlegging van titels in de Bondsrepubliek—P. Meyjes, De nieuwe kandidaat-deurwaarders—W.L.H. van Bremen, Van het hoofdbestuur—P.A. Neve, Uit het Staatsblad—C.A.M. Nieuwenhuis, Van de deurwaarders.

Recueil Dalloz

9e cahier, 1976, 3 mars.

A. Françon, La liberté contractuelle dans le domaine du droit d'auteur—Notes—Jurisprudence.

10e cahier, 1976, 10 mars.

Jean Pradel, Le recul de la courte peine d'emprisonnement avec la loi n° 75-624 du 11 juillet 1975—Notes—Jurisprudence.

Common Market

Volume XVII, Febr. 1976. Part 102.

Cases—Decisions.

Northwestern University Law Review

Volume 70, July-August 1975. N° 3.

David P. Currie, Enforcement under the Illinois Pollution Law—Martin H. Redish, Seventh amendment Right to Jury Trial: A study in the irrationality of rational decision making—Comment.